

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

AİLE BÜTÜNLÜĞÜNÜ OLUMSUZ ETKİLEYEN OLAYLARI ARAŞTIRMA KOMİSYONU

TUTANAK DERGİSİ

4'üncü Toplantı
28 Ocak 2016 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

- 1.- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alanur Çavlin'in, Türkiye'de aile yapısı araştırması hakkında sunumu*
- 2.- IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsünden Araştırmacı Vildan Samancı Peksezer'in, Türkiye boşanma nedenleri araştırması hakkında sunumu*
- 3.- IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsünden Araştırmacı Serkan Ceran'ın, Türkiye boşanma nedenleri araştırması analizi hakkında sunumu*

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 2

28 Ocak 2016 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.24

BAŞKAN: Ayşe KEŞİR (Düzce)

BAŞKAN VEKİLİ: Bayram ÖZÇELİK (Burdur)

SÖZCÜ: Ali ÖZKAYA (Afyonkarahisar)

KÂTİP: Emine YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa)

BAŞKAN – Değerli Komisyon üyeleri, çok değerli misafirlerimiz, özellikle şehir dışından gelenler; tekrar hoş geldiniz.

4' üncü Toplantımızı açıyorum.

Biz Komisyon çalışmalarında öncelikle bir çerçeve çizelim dedik, birkaç toplantıyı buna ayırdık. Dün de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında gelen uzman arkadaşlarımız ellerindeki mevcut araştırmalar ve daha önce yapılan bazı pilot çalışmaların sonuçlarını paylaştılar bizlerle, uygulamalarını paylaştılar. Bugün de o çalışmaların akademik ayağında olan uzmanlarımızı, hocalarımızı dinleyeceğiz, sahayı bize anlatacaklar biraz. Çünkü bu Komisyonun önemli bir amacı -ilk toplantıda da söylemiştim- çözüm üretebilmek, çözüme ışık tutabilmek, onun için sorunlarla çok vakit kaybetmeyelim -konuştuk Komisyon üyesi arkadaşlarımızla- ama sorunları da bilemezsek, sağlıklı bir çerçeve çizemezsek o anlamda da çözüm üretmemiz de çok zor olacak. Bunu hepimiz sahadan biliyoruz.

Onun için, bugün aramızda Doçent Doktor Alanur Çavlin, Sayın Vildan Samancı Peksezer ve Serkan Ceran var. Kendilerine hoş geldiniz diyorum.

Öncelikle, Alanur Hocam sizinle başlayacağız, herhâlde bir hazırlığınız var bize.

Buyurunuz...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özur diliyorum, başlamadan önce bir arkadaşları tanıtınız.

BAŞKAN – Evet, misafirlerimiz kendilerini tanıtırlarsa söz almadan önce sevinirim.

II.- SUNUMLAR

1.- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Alanur Çavlin'in, Türkiye'de aile yapısı araştırması hakkında sunumu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Sayın Başkanım, sayın Komisyon üyeleri; çok kısa kendimi tanıtayım: Doçent Doktor Alanur Çavlin, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünde öğretim üyesiyim. Komisyona davet alma nedenim, Türkiye aile yapısı araştırmasının boşanmayla ilgili bölümünü iki yıl önceki yeniden raporlama, ileri analiz sürecinde kaleme almış olmam. Aynı zamanda da çalıştığım kurum gereği, Türkiye nüfus ve sağlık araştırmalarını, Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırmalarını yürüten bir grubun, o ekibin üyesiyim. Takdir edersiniz hem sağlık hem de şiddetle çok ilişkili konular. Önceliği davet nedenim olan araştırmaya vererek, diğerlerinden de birkaç şey ekleyerek çok uzun olmayan bir sunum hazırladım. Sizin sorularıyla da elimden geldiğince açmaya çalışacağım.

BAŞKAN – Buyurunuz Hocam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Şöyle bir sunuş planı yaptım: Önce -bu demografi alanından gelmenin getirdiği belki, naçizane birkaç- veri kaynağımız ne evliliklerle ilgili ve boşanmalarla ilgili, ondan çok kısaca bahsedeyim, daha sonraki çalışmalarda da işlevsel olabilir diye düşündüm. Bu veri kaynaklarına dayanarak Türkiye'deki boşanma düzeyiyle ilgili bazı rakamlardan bahsedeceğim. Bu boşanma düzeyi farklılıklar gösteriyor, bu farklılıklarla ilgili bazı nüansların altını çizmeye çalışacağım. Boşanma nedenlerine çok kısaca değineceğim. Zaten, daha detaylı bu konuda çalışmalar var, benden sonra sunum yapacak arkadaşlarım da daha donanımlı bu konuyla ilgili ama çok basit, bizim buradaki çalışmanın kapsamında, onları bahsedeceğim. Bir de bütün bunları ele alarak boşanmaya ilişkin politika öncelikleri neler olabilir, bazı politika önceliklerini ifade etmeye çalışacağım.

Öncelikle, boşanmayla ilgili ne veri kaynağı var elimizde, ondan bahsedeyim: MERNİS, Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi altında Türkiye'deki resmî evliliklerin ve resmî boşanmaların temel kayıt sistemi. Biz araştırmacılar olarak, politika yapımcılar olarak, bu alanda çalışanlar olarak aslında Türkiye'de evlilikte olduğu gibi boşanmayla ilgili rakamları da Türkiye İstatistik Kurumunun yıllık olarak sunduğu, bu MERNİS'e dayalı olarak sunduğu verilerden elde ediyoruz. Ancak, iki nedenle MERNİS her zaman yeterli olmuyor bizim yaptığımızı; çok, son derece hayati, son derece önemli ama bunlara ek verilere ihtiyacımız oluyor. Birinci nedeni, MERNİS yalnızca resmî evliliklere dair kayıt tutuyor, resmî nikâhlı olan birlikteliklere dair veri tutuyor. Bildiğiniz gibi, Türkiye'de evlilik resmî nikâhla ve dinî nikâhla başlayabiliyor ve sürdürülebiliyor. Evlilik hayatının ilerleyen aşamalarında bizim gördüğümüz eğilim resmî nikâhın ve dinî nikâhın birlikte olduğu evliliklerdir. Ancak, evliliğin başlangıcında... Yalnızca dinî nikâhla kurulmuş evlilikler de toplumumuzda çok büyük rakamlarda değil ama yine de incelenmeyi gerektirecek rakamlarda. O yüzden resmî kayıtların tuttuğu rakamların bu tür bir açmazı var yani biz resmî nikâhlı olmayan birlikteliklerin kuruluşuyla ilgili ya da çözülüşüyle ilgili, her ikisiyle ilgili de MERNİS'te veri, tanımı gereği, kapsamı gereği bulamayız. O yüzden, araştırmalar bu açıdan bizim ihtiyaçlarımıza yanıt veriyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 3

İkincisi, tabii ki resmî kayıt sistemlerinde sadece tanımlayıcı çok teknik ve kısa bilgiler vardır yani biz sayıları görebiliyoruz, kaç kişinin evlendiğini, kaç kişinin boşandığını, örneğin, görebiliyoruz resmî olarak. Ancak, bunlarla ilgili bazı süreçleri, nedenleri ve MERNİS'in farklı sosyoekonomik gruplarla ilişkisini kurmadığı durumlardaki detayları görebilmemiz mümkün değil. Örneğin, eğitime göre görmemiz, örneğin, bölgelere göre, illere göre görebiliriz, araştırmamızın izin vermediği kadar yani detaylı illere göre görebiliriz ama nedenleri görmemiz, süreçleri görmemiz mümkün değil. Bu nedenle, özellikle, bazı araştırmalar önemli. Bugün sonuçlarını sizinle paylaşacağım 2011 Türkiye Aile Yapısı Araştırması, bu ihtiyaçlardan da kaynaklanarak evlilikle ilgili, ailenin kuruluşuyla ilgili bilgi aldığı gibi evliliğin çözülüşüyle ilgili de, boşanmayla ilgili de hem rakam üretmeye hem de nedenleri anlamaya yönelik bilgi toplamış bir araştırma. Burada yazılı değil ama Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması da yine her türden nikâhla olan birlikteliği analiz eden bir çalışma olduğu için yine bize bilgi sunabilir. Bir de çok kısa konumuzla ilgili sonuçlarından bahsedeceğim: 2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması var, şiddet ve evliliklerinin çözülüşünün birbirinin içine girmiş nedenleriyle ilişkili olarak, ben bu veri kaynakları üzerinde özellikle durmak istedim bugün.

Şimdi, ben araştırmadan olan hızlardan da bahsedeceğim ama elimizde çok daha hani güncel ve Türkiye genelini kapsayan ama dediğim gibi, bu resmî evliliklere yalnızca, resmî nikâhlı birlikteliklerle sınırlı olan bilgimiz... 2014 yılında MERNİS'e göre yaklaşık 600 bin kişi evlenmiş, 600 bin çift, 600 bin evlilik var. Bu, evlilik sayısı olduğu için çarpı 2; 2 kişiyle düşünmemiz lazım. Yine, 2014 yılı içerisinde 131 bine yakın boşanma, yine resmî nikâhlı birlikteliklerin çözülmesi bunlar.

Şimdi, gördüğümüz, bizim araştırmalar da aynı yapıyı gösteriyor, boşanmalar çoğunlukla evliliğin ilk dönemlerinde gerçekleşiyor. Bununla ilgili tabii, en önemli nedenlerimizden biri Türkiye'de, örneğin, evlilik yaşı artmaktadır, biliyoruz hem kadınlar hem erkekler için. Ancak, değişmeyen bazı yapılar var. Evlilik yaşı ötelendiği gibi annelik yaşı da aynı derecede ötelenir. Evliliklerle annelik arasında bizim gördüğümüz ortalama iki yıllık bir süre var. Bu, son elli sene içerisindeki evlilik yaşı değişse de bu yapıda değişim görmüyoruz. Evlilik toplumumuzda çok yaygındır, hemen hemen tüm yetişkinlerin yetişkinlik çağlarının sonuna kadar neredeyse tamamının evlendiği bir toplumsal yapımız var. Çocuk sahipliğinin tamamının evlilik içerisinde gerçekleşen bir yapımız var ve yaklaşık bir iki yıllık zaman var. O yüzden, boşanmalara baktığımızda da özellikle ilk iki yılda ama ilk beş yılda boşanmalarının çoğunun gerçekleştiğini görüyoruz. Bunu resmî rakamlar bize söylüyor Merkezî Nüfus İdaresi Sisteminin rakamları, resmî istatistikler söylüyor. Boşanmaların, 2014'te gerçekleşen boşanmaların yüzde 40'ı evliliğin ilk beş yılı içerisinde gerçekleşmiş. Araştırmalar da son derece bununla tutarlı bilgiler veriyor yani kapsamını genişlettiğimizde de aynı yapıyı görüyoruz. Bu rakamlara bağlı hesaplanan boşanma hızı ise binde 17'dir. "Evlilik yaygındır." dedim toplumumuzda, tam tersi olarak da boşanma yaygın değildir. Çok küçük bir artış görüyoruz zaman içerisinde, yıllık değişimleri benden sonraki sunumlarda gösterecekler projeksiyonlarla ilgili arkadaşlarımız. Ama, genel olarak onlarla söyleyeceğim: Türkiye'de boşanma hızındaki değişimde çok küçük bir artış görüyoruz. Boşanma yaygın değildir, evlilik yaygın ve kapsayıcı durumdadır.

Peki, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne baktığımızda, burada neyi görüyoruz? Medeni hâle göre nüfusun dağılımını görebiliyoruz bunda, diğerinde gördüğümüz, MERNİS'de o yıl gerçekleşen evlilik ve boşanma olaylarını görebiliyoruz. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne baktığımızda ise orada 15 yaş üzeri için medeni durum bilgisi resmî olarak vardır. Kadınların yüzde 4'ünün erkeklerin ise yüzde 3'ünün 2014 yılında, verinin sunulduğu dönemde, yıl sonundaki medeni durumlarını boşanmış olarak, resmî olarak...

BAŞKAN – 15 yaş kriterini, Hocam, bir açabilir misiniz?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – 15 yaş Hocam... 15 yaş evlilik yasak ancak istisnası var, istisnası 16 yaş vardır. 16 yaşında aileyle müracaat ederek anne ve babanın muvafakatiyle gözükmektedir. Yani, hukuken Medeni Kanun hükümlerinin yer vermediği bir işlemde nasıl oluyor bu 15 yaş? Yani, 16 yaş üzeri desek anlarım, anne ve babanın muvafakatiyle. Ama, bu, doğru bir kavram değil sanki bana.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Sadece şeyde vardı, 2002'den önceki Medeni Kanunda: Olağanüstü hâllerde 15 yaş anne ve babanın muvafakatiyle evlenebilir. Sadece 2002'den önceki Medeni Kanuna göre, 15 yaşta olağanüstü hâllerde anne ve babanın muvafakati ve hâkim izniyle evlilik gerçekleşebiliyordu. Fakat, 2002'den sonraki, 1 Ocak 2002 tarihinde kabul edilen Türk Medeni Kanunu'na göre 17 yaşır evlilik yaşı ancak Mahmut Bey'in söylediği gibi, 16 yaşta olağanüstü hâllerde hâkim izni ve anne ve babanın muvafakatiyle evlilik gerçekleşebilir. O yüzden, 15 yaş ve üzerinde bu oran nasıl alınıldı biz onu merak ediyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – İtirazlarınızda çok haklısınız. Medeni Kanunu'ndaki bu gerekli kuralların farkındayım. Ancak, Türkiye'de resmî istatistik olarak yayınlanan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ni İçişleri Bakanlığı tutar, Türkiye İstatistik Kurumu burada derlediği bilgileri yayınlıyor, Türkiye İstatistik Kurumu ve İçişleri Bakanlığı ilgili sayfalarında bu verileri 15 yaşın üzerindeki nüfus için hesaplıyor. Yani, bu benim naçizane araştırmacı olarak inisiyatifimde değil, belki resmî bu konuyla ilgili bir uyarı yapılması gerekiyorsa da hani Komisyonunuzun takdiridir. Bizim resmî istatistiklerimiz Türkiye'de bu biçimde yayınlanıyor. 15 yaşın üzeri için...

BAŞKAN – Bundan şu anlamı çıkaramıyorum her zaman: Yani, "Bunun içinde mutlaka 15 yaş vardır." anlamı çıkmıyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Tabii ki.

BAŞKAN – İstatistiğin alt sınırı 15 yaş olduğu için 15 yaş. Kaçtan başladığını bilmiyoruz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bu dediğiniz doğru değil, "İstatistiğin alt dilimi 15 yaş." diyemeyiz.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Yasak, kanunen yasak.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 4

BAŞKAN – Evlilik, boşanma için söylemiyorum bunu.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ama böyle.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Yani, evlenmeden de boşanmayı gerçekleştiremez zaten.

BAŞKAN – Evlilik ve boşanma için söylemiyorum, başka bir şey söylüyorum. “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin alt sınırı 15 yaş.” diyorum.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – O, değil efendim, şu anda boşanmayı Sayın Hocamız anlatıyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nde evlilikle ilgili istatistikler, boşanma da bunların bir parçasıdır yani evlilik genel verisinin parçasıdır, 15 yaşın üzerindeki nüfus için yayınlanıyor yani bu dediğim gibi, resmî istatistik ofisinin sayfasını açtığımızda göreceğimiz 15 yaşın üzerindeki nüfus içindir.

BAŞKAN – Bu şu anlamı getirmiyor: 15 yaşta evlilik var, 15 yaşta boşanma var anlamı getirmiyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Bildiğim naçizane, toplumsal normlara göre bu sayılara bakıyorlar.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – 15 yaşta evlilik...

BAŞKAN – Peki, bir devam edelim, Hocalarımız...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bakın, alt cümleyi okur muyuz? Üstünü alıp aşağıyı okumuyoruz. Bakın, “15 yaş üzeri kadınların yüzde 4'ünün, erkeklerin yüzde 3'ünün medeni hâli boşanmıştır.” Neye göre? Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre. Yani, açık ve net. Yani, başlığını alıp aşağısını okumasak olmaz Rahmetli Süleyman Demirel'i hatırlıyorum ben, derdi ki: “Aşağısını da okuyun, yukarısını da okuyun.”

BAŞKAN – Hocam, sizin bir ilaveniz olacak herhâlde.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Şunu söylemek istiyorum: Şimdi 2003 öncesi ve sonrası farklı kayıtlar tutuluyordu ya, büyük ihtimalle TÜİK'te 2003 öncesinde 15 yaş dâhil tutulduğu için...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Yok, bu güncel bir rakam.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – ...2013 sonrasında da belki istatistik birimi kaybolmasın diye de aynı şekilde tutuluyor olabilir. Bu şey demek değil ama...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – 2002 öncesinde yasaktı arkadaşlar yapmayın ya.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Olağanüstü hâllerde o.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ne olur? Yorum yoluyla iyimser bakıyorsunuz, 2014 yılındaki şeye bakıyoruz arkadaşlar, yapmayın bu kadar.

BAŞKAN – Bir saniye...

Mustafa Bey, buyurun.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Şöyle aydınlatabilirim sanırsam: Normal, eski nüfus idarelerinde 1960'ta 15 yaşında evlenen kişilerin kayıtları hâlâ sistemde. Bu insanlar vefat etmediği için, bu insanların istatistiğini otomatikman çekiyoruz. Yani, bu durum bundan ibarettir. 15 yaşında evli görünen istatistiği 1960-1970, işte yasanın yasakladığı döneme kadar yapılan evlilikleri tutanlardır. Bunun dışındakiler işte 1980 sonrası, 15 yaş, daha doğrusu 16 yaşından gün almış olma meselesi çıktığı andan itibaren zaten siz nüfus kaydına bunu giremiyorsunuz, sistemde bu kayıtlar yok yani böyle bir durum yok.

BAŞKAN – Yani 1980 sonrası bu 15 yaş diye bir kayıt giremiyorsunuz?

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Kesinlikle. Yani, yasa çıktığı andan itibaren giremiyorsunuz çünkü bu nikâhı kıyamıyorsunuz zaten hukuki olarak. Şu an sistemde 15 yaş altında evlenmiş görünen 1960, 1970'lerde kayda girmiş kişilerin yaşlarıdır. Durum bundan ibaret.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ediyoruz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Onu o zaman sizden istirham ediyorum. Bu tartışmaların kamuoyunda yaşanmaması açısından, burada bugünkü bu tartışmayı yaşadıkten sonra kayıtları da düzeltirseniz de seviniriz.

BAŞKAN – Bunları ama yok mu sayacağız? 1960 yılında 15 yaşında evlenen insanı sistemde yok mu sayacağız?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bakın, Sayın Genel Müdür Bey'in açıklaması önceki yani 2002'den önceki evliliklerden bahsediyor. Alt kısmında dipnot olarak bunu böyle açıklarlarsa en azından buna, bu siteye giren araştırmacı arkadaşlarımız için, öğretim üyelerimiz için, üniversitelerimiz için, bizler için, öğrenciler için bu sıkıntılar yaşanmamış olur, kafasında soru işareti kalmamış olur.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum.

Hocam, siz devam ediniz lütfen.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – 2007'den itibaren bu İşleri Bakanlığının sitesine girerseniz 2014'e kadar bu rakamları göreceksiniz. 1960'dan değil, maalesef Mustafa Bey.

BAŞKAN – Evet, şimdi gelelim 18 yaş üstüne.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 5

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na göre 2011 araştırmasının sonuçlarına baktığımızda, 2014'te gördüğümüz rakamlardan çok farklı olmayan, tutarlı bazı rakamlar görüyoruz. Burada 18 yaşın üzerindeki bireylerle zaten kişisel görüşmeler yapıyoruz ve evlilikle ilgili rakamlar da 18 yaşın üstündeki nüfus için hesaplanmış. 18 yaşın üzerindeki nüfusun yüzde 4' ünün ya da yüzde 4,5' inin diyebiliriz, en az 1 kez boşanmış olduğunu görüyoruz. Ve aralarında 1' den fazla evlilik yapıp 2' nci ya da 3' üncü evliliklerinde boşanan kişiler de var bunların arasında ama en az 1 kez boşanmış olduğunu görüyoruz. Medeni hâllerine baktığımızda da bu nüfusun, 18 yaş üzerindeki nüfusun yaklaşık yüzde 3' ünün boşanmış ya da ayrı yaşayan kişilerden oluştuğunu görüyoruz. Ayrı yaşamada böyle yüzde 0,6 civarında, bildiğiniz gibi resmî olarak da boşanma ya da evliliğe geri dönüş sürecinin resmî bir parçası ayrı yaşamak Medeni Kanunu' muzda.

Türkiye' de evliliğin yaygın bir norm olduğundan bahsetmişim. Evlilik normu boşanan bireyler arasında da geçerli, şu şekilde: Boşanan kişilerin yarısından fazlasının yeniden evlendiğini görüyoruz. Özellikle erkekler arasında yeniden evlenme daha yaygın. Ancak, belki söylenmesi gerekli bir konu da: İlk evliliklerde boşanmanın daha az görüldüğü, 2' nci, 3' üncü evliliklerde boşanan bireyler arasında tekrardan evlenme pratiği var ama toplum genelinde 2' nci ya da 3' üncü evlilikler çok az sayıda. Ancak, bu kişilerin arasında evliliklerin boşanmayla sonuçlanması daha yaygın. 2' nci ve 3' üncü evlilikler daha kolay, çözülme riski daha fazla evlilikler diyeyim.

"Boşanmayla ilgili bazı farklılıklar var." demişim. O farklılıklardan bir tanesi farklı yerleşim yerlerinde bu düzeydeki değişimi görmemiz. Belki önce söylemek gereken Türkiye' nin hiçbir yerinde boşanma yaygın değil. İller arasında ya da bölgeler arasında farklılıklar var ama boşanma düzeyinin yüksek olarak önümüze geldiği iller yok, aralarında farklılıklar var sadece. Türkiye' de bu en az 1 kez boşanmış olanların oranının yüzde 4,5 olduğunu aklımızda tuttuğumuzda, İstanbul' un yüzde 5 olduğunu, Ankara' da yüzde 6 olduğunu, İzmir' de de yüzde 7 civarında olduğunu görüyoruz 18 yaş üzerinde en az 1 kez boşanmış olan bireylerin sayısını.

Resmî istatistikler bize evliliğin ilk yıllarında boşanmanın daha yaygın olduğunu göstermişti. Bununla uyumlu şekilde, Türkiye Aile Yapısı Araştırması' nın 2011' deki bulguları da boşanan kişilerin beşte 1' inin evliliklerinin ilk iki yılı içerisinde boşandığı söyleniyor. Biraz öncede söylediğim gibi, evliliklerin ilk yılları çocuk sahipliğinin daha az olduğu dönemler, evliliğin daha kolay çözüldüğü bir dönem olduğunu da yani... Bu tür nedensel ilişkileri analiz etmemize izin vermiyor elimizdeki araştırma ama toplumsal olarak bilginiz bunu söylüyor bize. Yine, yüzde 40' ı resmî rakamlarla da uyumlu şekilde evliliklerinin ilk beş senesi içerisinde boşanmışlar. Boşanan bireylerin yüzde 20' sinin çocuğu yok. Bunları kabaca neredeyse evliliklerin ilk iki yılında boşanmış bireyler olarak görebiliriz. Yüzde 100 örtüşmez ama yüzde 100' e yakın, yüzde 90' ların üzerinde bir örtüşme var bu grubun arasında. Boşanan kişilerin de yüzde 35' i tek çocuk sahibi. Türkiye' de toplam doğurganlık hızı 2' nin biraz üzerindedir. Ortalama kadın başı 2 çocuk, 2' nin biraz üzerinde çocuk sahipliği var Türkiye' de. Türkiye genelindeki çocuk sahipliğinden daha az boşanan bireylerin çocuk sahipliği. Ama, belki bu rakamları özellikle politika öncelikleri açısından, özellikle de çocukların yüksek yararı açısından tersten okumak istersek boşanan bireylerin yüzde 45' i 2 ya da daha fazla çocuğu olan kişiler, boşanan bireylerin yüzde 80' i de ebeveyn. Yani, evlilikler çözüldükten sonra da çocuklarla ilişkili aile ilişkilerinin ve hukuksal süreçlerin devam ettiği bir toplumsal yapı, politika arayışı içerisinde olduğumuz yapı var.

Boşanma nedenleriyle ilgili çok kısa birkaç şey söylemek istiyorum, öncelikle şunu söylemek istiyorum: Şimdi, boşanma nedenleri karmaşık nedenler, daha sonra sunum yapacak arkadaşlarımla biraz daha detaylı bahsedeceğimi zannediyorum. Çünkü, birden fazla nedenin bir arada çalıştığı nedenler ve 2 türden ele almayı biz sosyal bilimler alanında tercih ediyoruz. Birincisi: Evliliklerde yaşanan sorunların nedenlerinin anlaşılmasıyla ilgili yaklaşım. Bu evliliğin kuruluşu ve evliliğin devamı esnasında hangi faktörlerin ilgili olabileceğini düşünüyoruz, bireysel faktörler, çevresel faktörler, toplumsal faktörler gibi yani fiziki, maddi, manevi uyumsuzluğun evlilikteki nedenlerini düşünüyoruz. İkincisi de bu uyumsuzlukların kronik hâle gelmesi durumunda alınan kararlar. Bildiğimiz gibi, bu uyumsuzlukların yaşandığı tüm evlilikler de boşanmayla devam etmiyor, evliliklerin önemli bir kısmı bu şekilde de devam edebilir. O yüzden, bu nedenleri de ele alırken politika arayışları içerisinde de belki evliliklerin hem devam eden evliliklerdeki kuruluşu ve devamındaki -çok genel anlamıyla huzursuzluklar diyeyim, çok karmaşık o yapı- hem de çözülen evliliklere ayrı ayrı bakabilmek gerekiyor.

Önemli araştırma bulgularından bir tanesi: Kadınlar ve erkekler için öne çıkan nedenlerin farklılaştığını görüyoruz. Bu evlilik içerisindeki sorunlarla ilgili bilgi aldığımız araştırmalarda da tarafların yani aynı huzursuzluğun ortağı olan tarafların farklı nedenleri öne sürdüğüyle çok yaklaşıyor. Bunu dünya literatürü de söylüyor, sadece Türkiye söylemiyor bizi. O yüzden, politikalar da belki geliştirilirken hepsinin bir arada değerlendirilerek tutulması lazım.

Yine, bu yüzdeleri söylemeden önce söylemek istediğim: Maalesef araştırmalar da bize bütün kategorileri açıklayıcı olmayabiliyor. Resmî istatistiklerde olduğu gibi çok yüksek oranlarda, örneğin üçte 1' i oranında diğer seçenekleriyle karşılaşılabiliyor. Çünkü, huzursuzluk gibi, anlaşamadık gibi geçiştirmeye yönelik ya da... Biliyorsunuz, boşanmanın nedenlerine de resmî olarak baktığımızda ardıl nedenlerini değil, çok jenerik nedenler görebiliyoruz, araştırmalar da bazen bize bunu gösteriyor. Ancak, temel şeylerden biri, sorumsuz ve ilgisiz davranmanın hem kadınlar hem erkekler için önemli bir boşanma nedeni olarak ifade edildiği. İkincisi ise kadınlar ve erkekler için öne çıkan nedenlerin farklılaştığını söylemişim. İçki ve kumar önemli bir boşanma nedeni olarak ifade edilmiş kadınlar arasında; yüzde 14, önemli bir yüzdendir. Dayak ve kötü muamele yüzde 12; önemli bir yüzdendir. Evlilikte kronik bazı sorunları çözememe nedeniyle boşanma kararı alındığı gibi bir başlığın altına daha çok kadınların ifade ettiği nedenler yerleşmiş. Erkeklerde ise sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra gördüğümüz en yaygın aileye karşı saygısız davranma nedeni. Ondan sonra da

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 6

eşin ailesiyle yaşanan sorunlar gibi aile ilişkileriyle ilgili nedenler daha öncül nedenler olarak araştırma kapsamında ifade edilmiş nedenlerdir.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Şimdi dünkü sunumda da boşanma gerekçesi olarak yani öne çıkan neden olarak, kadınlar açısından şiddet, erkekler açısından da yakın çevre müdahalesi yani aile müdahalesiydi. Ama, burada sizin bu araştırma sonuçlarına göre hani şiddeti dayak ve kötü muamele olarak ele alırsak yüzde 12 yani 3'üncü sırada geliyor kadınlar için. O zaman, araştırma verileri...

BAŞKAN – Yok, dün bu veriler de vardı, o da vardı, 2 ayrı araştırmanın, 2 ayrı sonucu bunlar.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Dün, biz hani ayrıldık, sonradan, muhtemelen o zaman verildi ama ilk verildiğinde kadınlar için...

BAŞKAN – Mustafa Bey, 2 ayrı şey olduğunu siz ifade eder misiniz.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Yani şimdi örneklem grupları mı farklı? Hani burada çünkü...

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Yok. Efendim, birisi kapalı uçlu, Türkiye temsili 12 bin hanede yapılmış bir çalışma.

BAŞKAN – Bu, 12 bin hane?

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Bu, şu an yapılan sunum. Diğeri ise 410 çiftli, açık uçlu, derinlemesine yapılan bir çalışma. Doğal olarak ölçme teknikleri farklı olduğu için rakamları farklı olacaktır.

BAŞKAN – 410 boşanmış çiftin içindeydi bu; bu, tüm Türkiye.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Aynen, boşanmış çift; bu, tüm Türkiye'de, aynen.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Bu, tüm Türkiye'deki boşanmış 12 bindir.

BAŞKAN – Hayır. 12 bin aile araştırması çünkü bu.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – 12 bin hanede 22 bin kişiye sorulmuş, aynen. Yani, ölçme teknikleri farklı olduğu için efendim, o yüzden rakamlar farklı çıkar ama olgular dikkat ederseniz dün de böyleydi, şimdi de böyle.

BAŞKAN – Evet, Hocam, siz lütfen devam edin.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Sizin de bahsettiğiniz, Mustafa Bey'in de eklediği gibi aileler, aileyle ilişkiler, eşin akrabalarıyla ilişkiler gibi farklı seçenekler de var. Yani, o "yakın çevre" dediğimiz yapı altında, örneklem yapılarıyla yüzde 100 örtüşmezler ama bir tutarlılık var yani erkeklerin ifadelerinde farklılık, kadınların ifadelerinde farklılık var.

Ben bu rakamlarla da ilgili olduğu için başka bir araştırmanın da konumuzla çok ilgili bir, iki sonucunu paylaşmak istiyorum sizle: Boşanan kadınlar arasında aile içi şiddet mağdurlarının sayısı çok belirgin olarak fazla. 2014 yılında yapılmış olan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçlarına baktığımızda, Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yüzde 36'sının fiziksel şiddete mağdur olduğunu ifade ettiğini görüyoruz. Hâlen evli, "hâlen" derken araştırma esnasında, bizim görüştüğümüz anda evli olan kadınlar arasında yüzde 34 yani yaklaşık bu üçte 1'lik oranın korunduğunu görüyoruz. Boşanmış kadınları ayrı analiz ettiğimizde 2 katının üzerindedir. Boşanmış kadınların yüzde 74'ü fiziksel şiddet mağdurdur.

BAŞKAN – Boşanma sonrası...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Hayır, değil, boşanma öncesi, boşanma sonrası... "Yaşam boyu şiddet" diye biz ifade etmeyi tercih ediyoruz. Sorunuzun da arkasında olabileceğini düşünüyorum yani bunlar boşanma nedeni olabilir, boşanma süreciyle birlikte şiddete uğrayabilir, boşanma sonrasında da olabilir. Çünkü, burada eski eşle, hâlihazırda eşle, her ikisiyle de yaşanan şiddeti, eşyle yaşadığı şiddeti öğreniyoruz biz kadından.

Özellikle ilgili konulardan bir tanesi, toplumumuzun da önemli sorunlarından biri bu araştırma kapsamında "ısrarlı takip" dediğimiz... Türkçede aslında bu "musallat olmak" gibi bir kelime var, o çok uygun oluyor ama literatüre "ısrarlı takip" girdi. İsrarlı takiple ilişkili olarak da bilgi topladık. İsrarlı takibin farklı biçimleri, örneğin, devamlı telefon etme, beklemediği yerde karşısına çıkmadan, görüşmezse kendisini öldürmekle, çocukları öldürmekle, ailesine zarar vermekle tehdit etmek gibi çok artan dozları var. Genelinde baktığımızda ısrarlı takip faillerinin yüzde 16'sı eski eş; çok önemli bir rakam bu. Daha ağır ısrarlı takip türlerine baktığımızda yani kadını görüşmezse öldürmekle tehdit etmek, kadını kendisiyle görüşmezse ortak çocuklarına ya da ailesine zarar vermekle tehdit etmek. Bu türden takiplerin faili olan erkeklerinse yüzde 40'ı neredeyse eski eşler. Şimdi, bizim bu araştırma kapsamında bizim hayatlarına devam eden kadınlarla görüşüyoruz ama biliyorsunuz, kadın cinayetleriyle de önümüze gelen manzaralarda bu boşanma süreci gibi konular bile... O yüzden, bunları da politika önceliklerimiz açısından önemli olduğunu düşünerek naçizane paylaşmak istedim.

Çok az sayıda, bir iki politika önceliğiyle ilgili altını çizmek istediğim şeyle bitirmek istiyorum: Evlilik, Türkiye genelinde yaygındır, evlilik yaşı değişmektedir, ötelenmektedir hem kadın hem erkek için yavaş olarak. Ancak, boşanmadaki artış da çok yavaştır. Yine de bu yavaşlığa rağmen -arkadaşlarımız daha detaylı sunacak- çok küçük rakamlarda da olsa bir artış olmasını bekliyoruz sosyal bilimciler olarak. Bu nedenle, boşanmanın toplumsal bir tabu olarak algılanmasının ve hem boşanan bireyleri hem de özellikle bu bireylerin aile birliklerinin devam ettiği çocuklarına yönelik ayrımcılığın önlenmesiyle ilgili politikalar çok önemli. Evliliklerin

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 7

devamında yani evlilik içerisindeki problemlerle boşanma nedenlerini ayrı ele almak mümkün değil, bunlar çok iç içe geçmiş şeyler, boşanma sonrası da neredeyse iç içe geçmiş. Resmî olarak aile birlikleri bitse de bir ayrım görüyoruz. Hukuki, psikosozyal ve maddi destekler çok önemli. Bizim Türkiye’de kültürel olarak evlilik fotoğraflarında bile kız taraflarıyla erkek taraflarının ayrı fotoğraf çektirip ayrı oturduğu bir toplumsal yapımız var. Şimdi, boşanma esnasında daha böyle bir düşmanlık hâline geldiğinde... Oysa, biz boşanma sonrasında da boşanmanın engellenmesi muhakkak bir amaç ama boşanma sonrasında da varsa o aile barışının devam etmesi, özellikle çocukların yüksek yararı için çok önemli. Bu konuda evliliğin devamında, boşanma varsa boşanma esnasında, sonrasında hukuki, psikosozyal ve maddi destekler hem yetişkinler için hem çocuklar için çok önemli.

Çocukların velayetini alanların boşanma durumunda tamamına yakınının anneler olduğunu görüyoruz. O yüzden, daha çok annelerle ilgili bir alan. Çocukların velayetini alan ve çocuklarla yaşayan ebeveynin maddi olarak desteklenmesi, manevi olarak da desteklenmesi önemli. En az bu kadar önemli bir konu da çocuklarından ayrı yaşayan, genelde baba olan ebeveynin çocuklarıyla ilişkisinin devam etmesinin ve bu ilişkinin güçlendirilmesinin sağlanmasıyla ilişkili politikaların yürütülmesi.

Son slaytta bahsettiğim gibi, ayrı yaşayan ve boşanmış kadınlar aile içi şiddetin öncelikli mağdurları. Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, öldürülmeye kadar gelen vakalarda en çok boşanmış ve ayrı yaşayan kadınları görüyoruz. O yüzden, bu konuda da her türlü politika önceliği toplumsal huzur açısından önemli olacaktır diye düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Hocam.

Buyurun Bayram Bey.

Anlık sorularımızı alalım ama değerlendirmeyi daha sonra yapalım istiyorum bütün sunumlar bitince ama anlık bir sorunuz varsa alalım.

BAYRAM ÖZÇELİK (Burdur) – Tamam, ben aslında hemen ilk başta ifade edecektim ama.

Şimdi, bu veri toplamayla ilgili dün de, bugün de veriler verilirken sanki bir tereddüt var, TÜİK, MERNİS, elimizde sanki çok daha net şeyler gelmiyor gibi, bunun üzerine biz bina ediyoruz gibi, böyle bir açıklamalar söz konusu oldu. Gelişmiş ülkelerde başka bir sistem var mı? Yani boşanmanın çok olduğu ülkelerdeki o boşanma oranını tespit eden bir sistem var mı? Rusya gibi, Belçika gibi ülkelerde, en fazla boşanmanın olduğu ülkelerde veri kaynağının sağlam olması belki bizim çözüm üretmede çok daha rahat sonuca varacağımızı gösterir. Böyle bir sistem var mı?

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Bu ölçüler, uluslararası ölçüler mi bizim konuştuklarımız yoksa farklı yöntemler var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Kesinlikle şey değil, yani İçişleri Bakanlığı hayati ve medeni kayıtların tutulmasıyla ilgili sistemi yürütmektedir Türkiye’de ve bu sistem de özellikle nüfus vatandaşlık numarasıyla birlikte hızla 2000 yılı sonrasında çok olgunlaşmış bir sistemdir. Kesinlikle sistemin olumsuz olduğunu söylemiyorum ama bütün resmî istatistiklerde bazı kaçaklar vardır tabiri caizse. Kaçakların bir nedeni bizde, dinî nikâhların kayıt altında olmaması yani bunlarla ilgili araştırma dışında bir istatistik üretemememiz. Hristiyanlıkta da dinî nikâh yaygın bir yol dedim ama farklı yani resmî kayda dönüştürülebilir bir uygulama. O yüzden, evliliklerin sayısının izlenmesiyle ilgili Türkiye’de dinî nikâhları araştırma üzerinden anlamak daha uygundur, bunu ifade etmek istedim. Uluslararası literatüre baktığınızda çok farklılıklar var efendim. Örneğin, boşanma nedeni istatistikleri... Boşanmanın çok yaygın olduğu Kuzey Avrupa gibi ülkelerde, boşanma nedenleriyle ilgili istatistikler toplamıyorlar bu türde, sadece resmî belgelere dayanıyorlar yani nedeni analiz etmeye yönelik pek değil, sayıyı analiz edip o sayıyla ilgili yaş gruplarına hizmet vermeye yönelik. Yani, Rusya’yı bilmiyorum, o yüzden şey yapmayayım. Ama, bizim istatistiklerimiz...

BAŞKAN – Yani, boşanma nedenlerini biz soruyoruz, onlar boşandıktan sonraki dönemi “Sosyal hizmeti nasıl yaygınlaştıracamız?”ı araştırıyorlar.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Evet, aynen. Boşanma nedeni istatistikleri pek çok ülkede tutuluyor ancak sosyal bilimcilerin küçük çaplı ya da örneklem araştırmalarında tabii ki var yani bir sosyal bilimin ilgi alanı. Ama, resmî istatistikte boşanma nedenlerinin tıkr tıkr geldiği ülkelerde, boşanmanın yaygın olduğu ülkelerde yok böyle rakam.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ediyorum Hocam, ağzınıza sağlık.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Sorum vardı.

BAŞKAN – Buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Şimdi, değerli Hocam, ben çok teşekkür ederim, yararlandım gerçekten.

Şimdi, ısrarla dinî nikâhlara vurgu yaptınız. Ceza Kanunu’muz dinî nikâhi suç sayıyor. Aslında, kadını kollama ve koruma açısından, toplumu kollama ve koruma açısından kanun koyucu bu vurguyu yapmış ve bunu suç saymış. Ama, ısrarla “Bu kayıtlar yok.” deniliyor. Bir şeyin yolunu açmaya mı çalışıyoruz yani dinî nikâhları âdeta araştırılabilir da bunu bir özendirme yoluna mı gitmeye çalışıyoruz ben bilemiyorum yani bir anlam veremedim. Ama, netice itibarıyla suç unsuru olan bir hususun da mümkünse bununla mücadele edilmesinin bir politika hâline getirilmesi lazım yani insanlarımızı kollama ve koruma açısından. Öncelikli politikalarımız arasında ben bunu da göremedim doğrusu. Yani, bu acaba bilemiyorum, sehven mi oldu, unutuldu mu yoksa böyle bir bakanlığın bir politikası mı yok yani bunu da öncelikli politikalar arasına almak gerekmez mi?

Teşekkür ederim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa : 8

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Kısa bir iki şey söyleyeyim: Bildiğiniz gibi Medeni Kanun'a göre resmî nikâh öncesinde dinî nikâhlar suçtu. Çok yakında, üç ay öncesinde biliyorsunuz bir karar var; bu karar da herhâlde çok tartışılacak komisyonlarımızda da. Yani böyle bir örnek karar alındı resmî nikâhın öncesindeki dinî nikâhın cezaî müeyyidesinin kaldırılmasıyla ilgili. Hukukçular arasında da tartışılıyor. Şahsi görüşüm olarak ifade etmiyorum, Türkiye'deki şu anki durum olarak ifade ediyorum.

Türkiye genelinde evliliklerin çok önemli bir kısmında her iki nikâh birlikte var. Evliliğin başlangıcında, sizin de vurguladığınız gibi özellikle resmî evlilik yaşının önündeki erken evlilikler arasında yani bu da toplumsal sorunlarımızın bir parçasıdır ki evliliğe yalnızca dinî nikâhla başlanması pratiği vardır toplumumuzda. Hani bu durumda olan boşanmalarda resmî hiçbir hakkı özellikle kadınlar kullanamadığı için başka bir sürü toplumsal sorunların yanında önemli bir sorun alanıdır. Belki o alınan kararın da değerlendirilmesi naçizane uygun olabilir.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Hangi karar?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Üç ay önce alınmış bir örnek karar var. Biliyorsunuz, basına da çok yansıdı ama...

BAŞKAN – Ben sosyolojik olarak şöyle anlıyorum: Atıyorum, kişi resmî nikâhtan önce beraber olduysa ve bir dinî nikâhla gerekçelendirdiyse bu beraberliğini ve bundan iki sene sonra resmî nikâh kıydıysa yaş ya da başka gerekçeyle ve onun beşinci yılında boşandıysa biz onu beş yıllık bir boşanma gibi görüyoruz ama aslında o yedi yıllık bir birliktelik.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Tabii ki ve 6 yaşında bir çocuk var belki.

BAŞKAN – Yani bunu ölçemiyoruz ve sosyolojik olarak böyle bir durum var elimizde.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Tabii, tabii böyle bir durum var elimizde. Bunun farklı yani bu dediğiniz gibi...

BAŞKAN – Onun için yüzde 100 diyemiyoruz.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Yüzde 100 diyemiyoruz.

BAŞKAN – Bir sürü kaçaklarından biri de bu; tamam.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Evet.

BAŞKAN – Yani bizim beş yıllık evlilik muamelesi yaptığımız birliktelik yedi yıllık, sekiz yıllık birliktelik olabiliyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Ama çok yaygın değildir yani bununla ilgili de araştırmalar sanıyorum var.

BAŞKAN – Bu sadece dinî nikâh için de geçerli değil Hocam, yani birlikte yaşayıp, üç yıl birlikte yaşayıp sonra resmî nikâha dönüştüren ve bunun beşinci yılında boşanan bir çift için de geçerli bu.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Ama toplumsal olarak bu yaygın değil.

BAŞKAN – Yok, yaygınlık için söylemiyorum, araştırmanın kaçakları açısından söylüyorum.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Tabii, resmî istatistiklerde...

BAŞKAN - Yani üç yıllık bir evlilik, boşanma diyoruz ama üç yıllık değil, beş yıllık, yedi yıllık. Farklı sebeplerle.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Evet, evet. Onun için araştırmalarda her türlü birliktelik...

BAŞKAN – Onun için araştırmanın opsiyonunu tutmamız gerekiyor.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Evet, evet araştırmalar orada gelmeyen rakamları da bize gösterebilir.

BAŞKAN – Tamam.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Ben de çok teşekkür ediyorum gerçekten sunum için. Özellikle de sadece boşanma aşamasında değil boşanmış kadınların, özellikle mağdurların, çocukların güçlendirilmesi ve onların da desteği açısından ki vurgularınız için de teşekkür ediyorum.

Toplumsal değerlerin değiştiği bir süreçteyiz artık yani boşanmaya dair algı da değişti. Toplumun algısı artık çok farklı hani belki boşanma oranlarındaki bu artışın sebeplerinden de biri diye düşünülüyor, tahmin ediliyor. Boşanma, artık bir tabu değil daha olağan, daha meşru bir hak olarak olumsuz evliliklerin, sorunların giderilemediği evliliklerin, artık tolere edilemez durumlarda hani birlikte yaşam kültürünün yok olduğu durumlarda artık meşru bir hak olarak görülüyor. Toplumda böyle bir algı geliştiği için belki arttı ama özellikle bu dinî nikâhlar konusunda yani tabii ki dinî nikâhlar olabilir, resmî nikâhlar olabilir; o kişilerin en temel hakkıdır ve toplumumuzda da her ikisi de gerçekten yaygın. Dinî nikâhların kayıt altına alınması adına yapılmış çalışmalarınız var mı? Bunu bu şekilde belki yasaklamayı kaldırarak değil, Anayasa Mahkemesi kararı bu anlamda hani belki düşünülebilir ama bunun ötesinde dinî nikâhların da kayıt altına alınması yönünde yapılan bir çalışmanız, girişimleriniz var mı sizlerin de?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Hayır, yani toplumsal bir gerçek olarak farklı birliktelik türleriyle ilgili bilgi topluyoruz sosyal bilimciler olarak. O yüzden örneklem

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 9

araştırmaları kapsayıcıdır; evlilik olarak ifade edilen bütün evliliklerle ilgili bilgi toplanır çünkü özellikle biz evliliğin örneğin üremeye ilgilisiyle çok ilgileniyoruz. Bu nikâh türünden bağımsız olarak gözlemliyoruz bir gerçek olarak ama naçizane fikrim, İslam dininin yapısı gereği kâğıtlı bir kayıt süreci yoktur dinî nikâhın ve böyle herhangi bir çalışmaya da ben rastlamadım şu ana kadar.

BAŞKAN – Evet, Vildan Hanım, buyurunuz.

2.- *IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsünden Araştırmacı Vildan Samancı Peksezer'in, Türkiye boşanma nedenleri araştırması hakkında sunumu*

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Kısaca kendimi tanıyayım: Yaklaşık yirmi yıldır araştırma sektöründe çalışmaktayım. Ipsos Sosyal Araştırma Enstitüsünde görevliyim, yaklaşık sekiz yıldır Ipsos'da çalışmaktayım. Bu projenin de araştırma grubunda yer aldım, uzman araştırmacılardan birisiyim. Uzmanlığım da, pazar araştırmaları yanında sosyal araştırmalar üzerinde de yüksek lisansım var.

Bugün burada Türkiye boşanma nedenleri araştırmasının sonuçlarını paylaşıyor olacağız. Nelerden bahsedeceğiz? Hızlıca bir gündemimizden bahsedeyim: Öncelikle araştırma yaklaşımından bahsedeceğiz; patolojik anlamda yöntem örneklememiz neydi, amacımız neydi? Ardından, araştırma bulgularında Serkan Bey'le birlikte bir sunum yapacağız. Serkan Bey, dünyada ve Türkiye'de boşanma sayılarına ilişkin bir projeksiyonumuz vardı onu paylaşacak, sonrasında ben bu çalışma kapsamında yaptığımız ve elde ettiğimiz bulguları, bireyleri boşanmaya yönelten nedenler ve daha çok hukuksal süreçte yaşadıkları üzerinde yoğunlaşacağım. Ardından da yasa uygulayıcılarının Medeni Kanun'a ilişkin yorumları ve kurumsal kapasiteleri hakkında değerlendirmelerini sunuyor olacağım ve son olarak da önerileri paylaşarak sorularınızı almak istiyorum.

Araştırma yaklaşımına amaçla başlayalım. Biz bu çalışmada neyi amaçlamıştık Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla birlikte yaptığımız çalışmada? Cumhuriyet tarihi boyunca boşanma konusunda yaşanan hukuki dönüşümü ortaya koymak amaçlarımızdan birisiydi, ardından, bireylerin boşanma nedenlerini ve hukuksal süreçte yaşadıklarını tespit etmek, kanun uygulayıcılar tarafında ise bu konuda çalışan uzmanların, hâkimlerin, avukatların ve mahkeme uzmanlarının Medeni Kanun'un boşanmaya ilişkin maddelerini ve uygulamadaki sorunlara ilişkin yaklaşımlarını öğrenmeyi amaçladık.

Ayrıca, Türkiye'de ve dünyada boşanma rakamlarını inceleyerek ileri analiz tekniğiyle 2023 yılını hedefleyen Türkiye'deki boşanma oranını tahmin etmeyi amaçlamıştık.

Üç farklı modül var bu çalışmada; birinci modül, literatür modülümüzdü. Burada araştırmamızın fikir danışmanlarından Profesör Doktor Şükran Şıpkı'nın öncülüğünde bir çalışma yapıldı. Bu çalışma kapsamında cumhuriyet tarihi boyunca boşanma konusunda yaşanan hukuksal dönüşüm incelendi ve farklı ülkelerdeki boşanma hukuku ve danışmanlık hizmetleri karşılaştırıldı.

İkinci modül fiziksel saha çalışmasıydı; bu kapsamda derinlemesine görüşme tekniğiyle yani yaklaşık bir bir buçuk saat süren yapılandırılmamış bir soru formu üzerinden tamamen serbest akışta boşanmış bireylerle ve yasa uygulayıcılarıyla görüşmeler gerçekleştirdik.

Üçüncü modül ileri istatistik analizde de 2003-2013 yıllarının istatistiki verileri baz alınarak önümüzdeki on yıl içinde Türkiye'de beklenen boşanma oranı projekte edildi.

Niteliksel saha araştırmasının yönteminden çok kısa bahsedeyim çünkü araştırmada kime ulaştık, kimlerden bilgiyi topladık onu öğrenmemiz önemli değerlendirirken.

Görüşüğümüz boşanmış bireyler bu kapsamda, 2002 yılı ve sonrasında boşanmış 18 yaş üstünde ve medeni durumu hâlen boşanmış olan yani tekrar evlenmemiş bireylerle görüştük. Yasa uygulayıcı tarafında ise boşanma konusunda uzmanlaşmış avukatlar, aile mahkemesi hâkimleri, pedagog, psikolog ve mahkeme uzmanları ve sosyal hizmet uzmanlarıyla görüşmeler yapıldı.

Türkiye'yi temsil eden 12 bölgeden toplam 29 ilde toplam 410 boşanmış birey görüşmesi, 40 avukat, 26 hâkim, 27 mahkeme uzmanı olmak üzere toplam 93 yasa uygulayıcıyla görüştük.

Veri toplama süreci 13 Ekim-11 Aralık tarihleri arasında 2014 yılında tamamlandı.

Araştırma bulgularına Serkan Bey'in anlatacağı analiz kısmıyla başlayalım.

BAŞKAN – Buyurun.

3.- *IPSOS Sosyal Araştırmalar Enstitüsünden Araştırmacı Serkan Ceran'ın, Türkiye boşanma nedenleri araştırması analizi hakkında sunumu*

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Yaklaşık yirmi yıldır araştırma sektöründeyim ve Ipsos'ta da on sekiz yıl civarında oldu. Ipsos'ta pazarlama birimi bölümünü yönetiyorum. Uzmanlık alanlarım arasında özellikle ileriye yönelik tahminleme dediğimiz prediktif analiz bölümleri var ve daha çok analitik konular da uzmanlık alanım diyebiliriz.

Şimdi burada kısaca çalışmadan bahsetmek istiyorum: İki türlü yaklaşımımız vardı; bir makro yaklaşım dediğimiz, bir de mikro yaklaşım.

İleriye yönelik tahminlemeyi aslında makro yaklaşımdan yaptık. Burada ne yaptık? Makro verileri kullandık, yine TÜİK'ten yararlandık burada. Biraz önce bahsettiğimiz 2001-2013 yılları arasındaki TÜİK verilerini kullanmış olduk. Nasıl bir yöntem yaptık? Çok detaylarına girmeyeceğim ama genetik algoritmaya desteklenmiş –biraz sonra bahsedeceğim ne demek olduğunu- ekonometrik modelleme yaptık.

Mikro yaklaşımda ise, makroyla mikronun farkı şu: Makro dediğimiz aslında bizim yıllar içerisinde TÜİK'ten almış olduğumuz rakamsal veriler; bunların içinde işte bu boşanma istatistikleri var, diğer istatistikler var, nüfus var, erkeğin iş gücüne katılım oranı var – biraz sonra verileri de göstereceğim- bunların hepsi var. Mikro veride ise örnekleme çalışmasıyla yapılan, biraz önce de bahsedilen

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 10

TAYA araştırması 2011 yılında yapılan, Türkiye Aile Yapısı Araştırması; burada bireylere tek tek sorularla yapılan bazı sorular vardı boşanmayla ilgili. Ana amacımız aslında bu çalışmada bu olmamasına rağmen "Elimizde madem böyle bir data var acaba buradan nedenselliğe yönelik çıkarımlar yapabilir miyiz ona bakalım." dedik ve burada da yapısal modelleme ve regresyon tekniklerini kullandık.

İlk olarak makro yaklaşımdan başlamak istiyorum: Şimdi, genel olarak bir başlamadan önce, şöyle ülkeler arasında baktığımız zaman, özellikle 1970' ten 2008' e değişimlere baktığımız zaman ülkeler arasında bu dönemde boşanma hızının tüm OECD ülkelerinde bir artış eğiliminde olduğunu görüyoruz. Buna rağmen Türkiye, aslında yine de oldukça düşük boşanma hızına sahip diğer ülkelerle karşılaştırıldığında; sondan 7' nci olmuş oluyor, Yunanistan' dan sonra biz gelmiş oluyoruz. Genelde Avrupa' da binde 2' nin üzerinde bir boşanma hızından bahsederken Türkiye' ninki en son açıklanan 1,7' ler civarında olduğunu görüyoruz.

Türkiye de şurada göreceğiz olursak şu seviyelerde olmuş oluyor ve dikkat edersek bu grafikteki üst kısım 70' ten 2008' e değişimi gösteriyor, genelde gri barların aslında daha hızlı arttığını yani 70' lardan sonra aslında boşanma hızındaki artış hızının daha arttığını görmüş oluyoruz.

Şimdi, biraz önce de tartışmalara konu olan yüzdeden bahsetmek istiyorum; 2003 öncesi ve 2003 sonrası boşanma sayısı ve kaba boşanma hızı. Grafikte gördüğümüz gibi dikkat ederseniz 2002' den itibaren çok ciddi bir kırılma var grafikte. Dolayısıyla aslında biz burada geçmiş veriyi kullanmaya kalkarsak aslında doğru bir şey yapmış olmuyoruz bir yapısal kırılmadan bahsettiğimiz için. Niye böyle bir kırılma oluyor? 2003 öncesinde daha çok TÜİK tarafından, evlendirme memurlukları, nüfus müdürlükleri ve köy muhtarlıkları tarafından toplanıyordu veriler ve cumhuriyet savcılıkları kanalıyla altı aylık dönemler hâlinde derleniyordu. Fakat 2003 sonrasında aslında MERNİS' e geçilmesiyle beraber bunlar asliye hukuk ve aile mahkemeleri tarafından değerlendirilmeye başladı. Dolayısıyla aslında bir yapısal kırılma olmuş oldu burada. O yüzden biz de çalışmamıza aslında bu yapısal kırılma olduğu dönemden sonraki döneme ait on üç yıllık veriyle aslında modelleme tahmin çalışmasını yaptık ki bu yapısal kırılımin etkilerinden arındırılmış olalım.

Şimdi çalışmaya kısaca bakacak olursak, dört aşamadan oluşuyor. Birinci aşama biraz önce bahsettiğim veri toplama aşaması. Burada TÜİK veri setinden yararlandık. Biraz sonra değişkenleri gösteriyor olacağım yaklaşık 30 civarında bir değişken seti oluşturuldu. Keşif aşaması dediğimiz bu değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisi, çeşitli hipotezleri ilk önce test ettik. Daha sonra modelleme aşamasına geçildi. Biraz sonra da bahsedeceğim 200 binin üzerinde model test edildi, en sonrasında da buradan anlamlı olan model seçilerek bir simülasyona gittik. Bu simülasyon elimizde de mevcut; biraz sonra tahminleri göstereceğim ama istediğimiz zaman da bu simülatörle oynayarak, işte oradaki değişkenleri değiştirerek boşanma sayısının ne olacağını da ileriye yönelik tahminlemede bulunabiliriz.

Şimdi, neler aldık elimize? TÜİK yaşam ve demografi istatistikleri vardı. Burada işte yaş, cinsiyete göre boşanma sayısı var, cinsiyete göre boşanan çiftler arası yaş farkı var, boşanma nedenleri, evlilik süresi, boşanma dava süresi ve TÜİK' ten nüfus projeksiyonlarını almış olduk ve burada nüfus vardı ve aynı zamanda 2023' e kadar olan nüfus artış hızlarını da işin içine katmış olduk; yaş vardı, yine kadın başına toplam doğurganlık hızı, kaba doğum hızı. Evlenme istatistikleri; gelinin yaşı, damadın yaşı, cinsiyete göre ortalama evlenme yaşı, evlenen eşler arasındaki yaş farkı.

Yine hanehalkı işgücü anketinden de iş gücüne katılım oranları; bunları hem kadın ve hem erkek için kullandık. İşsizlik oranını kullandık, tarım dışı işsizlik oranı ve istihdam oranını kullandık.

Bu tür veriler, biraz önce bahsettiğim yaklaşık olarak -işte burada bazıları da gözüküyor olabilir- 25-30' a yakın aslında veri setinden bahsediyoruz.

Peki ne yaptık burada? Burada genetik algoritma dediğimiz şöyle bir şey yaptık: Genetik algoritma nedir? Normal, geleneksel yöntemlerde baktığımız zaman, biz bu modeli kurduğumuz zaman aslında diyelim ki bir modeli kurana kadar genetik algoritmayla aynı sürede çok daha hızlı bir şekilde yüzlerce model kurma şansımız oluyor. Bu bize ne avantaj sağlıyor? Ben bu kadar değişkenle, bu değişkenlerin bir de dönüşümleri olmuş oluyor yani bu değişkeni aynı ağ ile kullanmıyorum da bunların gecikme etkileri, zaman içindeki etkilerini de işin içine katmış oluyoruz. Bunları işin içine kattığımız zaman geleneksel yöntemlerle model kurmaya kalksam 8-10 tane modelde kalabilirim ama burada bizim yapmış olduğumuz yöntem sayesinde yaklaşık olarak 50' den fazla parametre test edilerek 200 bine yakın model kuruldu. Bu 200 bin modelin içerisinde 50 tane en anlamlı olan modeli seçmiş olduk ve bu 50 tane model üzerinden ilerlemeye başladık. Yani aslında normal şartlarda 200 bin tane modeli test etmek çok mümkün değil. Bu 50 tane model içerisinde de daha sonra gösteriyor olacağım en anlamlı modeli seçmiş olduk.

İlk önce, ana modelden önce bu 50 tane model içerisinde anlamlı çıkan değişkenleri söylemek istiyorum size; neler çıktı? Bunlar aslında 50 modelde, çoğunda istihdam oranı çıkıyor erkek için, bu oldukça önemli bir unsur. Yine iş gücüne katılım oranları var kentte, evlenme yaşı var, nüfus var -bu bizim ana modelimizde de anlamlı çıkan değişkenlerden biri- yaşlı bağımlılık oranı, işsizlik oranı, işte iş gücüne katılım oranı, yine kadının iş gücüne katılım oranı, işsizlik oranı, kent işsizlik oranı, erkeğin işsizlik oranı. Bunlar aslında bizi pozitif etkileyenler. Pozitif demek ne demek? Yani bunlardaki artış aslında boşanma hızını artıran etkenler. Buna karşılık düşürenlere baktığımız zaman yine istihdam oranı yani istihdam oranı kentlerde arttığı zaman düşüyor boşanma oranı, genç yaş bağımlılık oranının artması düşürüyor yine, iş gücüne katılma oranı erkeklerdeki düşürmüş oluyor, yine evlenme sayısı, ilk evlenme yaşı gibi unsurlar da aslında boşanma oranını düşüren unsurlar. Fakat şimdi burada 50 tane modelle tabii baş edemeyeceğimiz için, bir de bizim elimizde kullandığımız veri sayısı da on üç yıl olduğu için, kısıtlı olduğu için bunların içinden en anlamlı modele gittik. Orada nasıl bir şey yaptık onu da bir örnekle göstereyim size ve böyle yapınca daha akılda kalmış oluyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 11

Şimdi, aslında biz değişkenleri, bu 50 tane değişkeni tek tek aldık; şöyle değişkenlerimi göstereyim. Bir sürü değişkenleri almış olduk şöyle bakacak olursak. Bu değişkenleri aldık, daha sonra bunların içerisinde aslında bu kadar değişken içinde anlamlı olmasına rağmen bizim için önemli olan bunların içinden anlamlı kombinasyonu oluşturmaktı. Biz de burada aslında bu 4 tane gördüğümüz değişkenle en anlamlı kombinasyonu oluşturmuş olduk ve sonuçta final model dediğimiz modelde ne oldu? Anlamlı çıkan değişkenler; yıl sonu nüfusu, kadın iş gücüne katılım oranı, erkek işsizlik oranı ve genç yaş bağımlılık oranı çıkmış oldu.

Bu ne demek? Genç yaş bağımlılık oranı önemli bir değişken yani 0-14 yaş grubun 15-64 yaş grubuna bağımlılık oranından bahsediyoruz. Bu bağımlılık arttığı zaman aslında boşanma oranı düşüyor demek. Dolayısıyla aslında oradaki çocuk sayısından bahsetmiş oluyoruz yani çocukların aslında yetişkinlere, ebeveynlere bağımlı olmasından bahsediyoruz. Bunun artıyor olması boşanmayı düşüren bir etken. Aynı zamanda bunun bir gecikme etkisi de var, buraya yazmadım ama iki buçuk sene civarında. Yani aslında bu oran arttığı zaman iki buçuk sene kadar etkisi sürmüş oluyor. Bu ne demek? Aslında küçük çocuğun büyümesini takiben iki buçuk sene sonra aslında şey olmaya başlıyor yani artarsa bu oran boşanmayı düşürüyor yani bağımlılık yükselirse düşürüyor.

Yine baktığımız zaman kadın iş gücüne katılım oranı aslında pozitif bir etki gözüküyor. Tabii bunu şöyle değerlendirmek lazım hani kadınlar iş gücüne katılıyor da boşanma artıyor değil. Aslında bu şey demek; kadın aslında özgürlüğünü, bağımsızlığını elde ettiği için boşanmaya daha rahat yansıyor bu, bunu göstermiş oluyor. Aşağıya da yazdım özellikle yani kadının ekonomik bağımsızlığının olması sorunlu olan evliliğini sonlandırması için aslında kadına ekonomik açıdan imkân vermeye başlıyor. Bunun da gecikme etkisine baktığımız zaman bu da bir buçuk sene etkili olmuş oluyor. Yani kadın aslında bu oran artmaya başladıktan sonra, iş gücüne katılmaya başladıktan sonra sorunluysa bu evliliği zaten bir buçuk sene sonrasında boşanmasına daha rahat imkân veriyor.

Erkek işsizlik oranı önemli; erkek işsizlik oranının artması boşanmayı artırıcı bir unsur. Bu da mesela, kadın işsizlik oranından daha farklı alt ay içinde etkili oluyor yani erkek aslında işsiz kalmaya başladıktan sonra altı ay sonra boşanmayı tetiklemeye başlıyor. Dolayısıyla aslında bu da önemli olabilecek politikalarından biri diye düşünülebilir.

Genel nüfus artışı yani nüfus arttıkça aslında beklenen olarak artıyor ama nüfusun artması da aslında boşanmayı artırıcı unsurlardan...

BAŞKAN – Kadın ve erkek işsizliğinde boşanmayı isteyen tarafın erkek ya da kadın olmasıyla ilgili bir veri var mı elimizde?

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Yok ama boşanma şeyiyle kurduk ama normalde, normal şartlarda on üç yıl... Biz bunu TÜİK'ten aldığımız için, TÜİK'te o şekilde bir veri yok ama bizim esas...

BAŞKAN – Şunu anlamaya çalışıyorum; kadın, iş gücüne katıldığında sorunlu bir evliliği sonlandırmak istiyorsa bir buçuk yıl sonra kadın bunu tercih edebilir ama erkeğin iş gücüne katılımı yani işsiz kalması sonucunda altı ay sonra oluşabilen bir boşanmada erkekten mi kaynaklanıyor, kadından mı istiyor? Onu anlamaya çalışıyorum yani.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Aslında o nedeni buradan göremiyoruz ama büyük bir ihtimalle arkasında yatan şeyin erkekten olduğunu zannetmiyorum onu biraz sonra mikro kısımdaki unsurlara baktığımız zaman orada da göreceğiz. Ama buradan o nedeni direkt söylememiz mümkün değil.

BAŞKAN – Tamam, sadece sosyolojik olarak merak ettim.

Buyurun.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Şimdi, model tahmin sonuçlarına bakalım: Burada gördüğümüz yılları gösteriyor, bir tanesi bizim gerçek boşanma adetlerini gösteriyor sayı olarak, 127 binler civarında en sonuna baktığımız zaman, diğeri de model tahminini gösteriyor. Modelimizin açıklayıcılığı oldukça yüksek yüzde 97; yani biz aslında bu boşanma sayısındaki değişimin yaklaşık yüzde 97'sini buraya almış olduğumuz bu 4 değişkenle açıklayabiliyoruz. Buna göre 2013 yılında binde 1,67 olan boşanma hızını 2023 yılında binde 1,93 olarak tahmin ediyoruz. Bir artış var ama yine bunu diğer ülkelerle karşılaştırdığımız zaman yine görelî olarak binde 2'nin altındayız, küçük kaldığımızı görüyoruz burada.

Şunu göstermek istiyorum, tek tek burada tahminlerimiz var. Neleri kullandık? Nüfusu kullandık, genç yaş bağımlılık oranını kullandık, işsizlik oranını kullandık, kadının iş gücüne katılım oranını kullanmış olduk. Bizim buna göre, bu çalışmayı yaptığımızda da 2013'e kadar olan verileri kullanmıştık. Biz 2014'ü 1,71 tahmin ettik ve biraz önce hocamız da bahsetti, TÜİK'ten yeni yayınlanan rakam da 1,70; oldukça yakın bir rakam. Bizim buradaki tahminimiz 131.318'lerde, orada yayınlanan rakam da 130.913 yani yaklaşık olarak bir 400 civarında fark var aramızda ama oldukça başarılı bir tahmin. Buna göre baktığımız zaman yıllar içerisinde aslında bu tahminin nasıl olduğunu ve 2023 yılında bunun 1,93'lere çıktığını görebiliyoruz. Burada da bir senaryo çalışma imkânımız var. Bizim buradaki örnekte biz erkekteki işsizlik oranının sabit kalacağını farz ettik 8,7'lerde, buna karşılık kadındaki iş gücüne katılım oranının ufak bir hızla da olsa artış göstereceğini yani 30,8'lerden 33,7'ye çıktığını görüyoruz. Nüfus projeksiyonunu zaten TÜİK'ten almış olduk, beklenen nüfus artış hızından bahsediyorduk burada, buna göre tahminde bulduk ama dediğim gibi elimizde bir simülasyon olduğu için artık diyebiliriz ki mesela erkek işsizlik oranı 8,7 değil de 6'ya düşerse bu ne olur ya da 9'a çıkarsa bu ne olur, işte, kadının iş gücüne katılım oranı 2023 yılında 33,7 değil de 35 olursa ne olur diye çeşitli senaryolar üreterek boşanma oranlarını tahmin etme şansımız var.

BAŞKAN – Ama şu durumda dünya ortalamasının yine altındayız hani çok vahim, korktuğumuz bir projeksiyon beklemiyoruz anlamı çıkıyor bundan.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet, aynen o şekilde, onu görebiliyoruz buradan.

Şimdi, mikro yaklaşımdan kısaca bahsetmek istiyorum. Burada ne yaptık? Burada da aslında TAYA araştırmasını kullandık. Burada da yaklaşık 20 bin civarında kişiyle görüşülmüştü. Burada sorulan bazı sorular vardı, skalalı olarak insanlara sorulan. İşte bunlar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 12

neler? Mesela, kadının işlerini gereğince yapıp yapmadığı, kadının tedavisi güç bir hastalığa yakalanması, erkeğin tedavisi güç bir hastalığa yakalanması gibi. Şimdi burada soru seti olarak 25-30'a yakın değişken vardı. İlk önce biz bu değişkenleri bir faktör analiziyle grupladık. Ne dedik yani? İnsanlar bunlardan aslında hangilerine benzer cevaplar vermişler, nasıl hareket ediyorlar diye beş tane ana grup oluştu. Çünkü modelde hepsini kullanmadık bu beş ana grubu kullandık ve bu gruplara da isimler verdik. Birine dedik ki evlilikteki roller, aile etkisi dedik, kötü alışkanlıklar dedik, ilgisizlik dedik, kötü muamele.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özür dilerim, böldüm ama bağışlayın.

Bir önceki sayfada boşanma oranları 2004'te 1,35, daha öncesi 1,39, 1,44 ve geliyoruz yine 2007 yılında 1,34 yani bunu neye bağlıyoruz? Bakın, yani daha önce yüksek, geliyoruz 2004'te düşüyor, tekrar yine yükseliyor, geliyoruz yine 2007 yılında yine düşüyor.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Şimdi şöyle söyleyeyim: Normal şartlarda modeli kurmuş olmasak bu TÜİK'in yayınlamış olduğu bir rakam olduğu için hani oradaki artık arasındaki nedenselliği görme şansımız yok ama biz burada 4 tane değişkeni incelediğimiz için şeylere bakmak lazım. Mesela diyelim ki 1,40'tan 1,35'e düşüyor 2005'ten 2006'ya niye düşüyor dediğimiz zaman hangi değişkenler açıklayıcıydı? Mesela işsizlik oranı erkeğin 10,5'tan 9,9'a düştüğünü görüyoruz. Büyük bir ihtimalle bunun etkisinden dolayı aynı zamanda boşanmaya da pozitif bir etkisi olmuş ve boşanma oranını aşağıya çekmiş diye söyleyebiliriz ama birbir nedenselliği tabii, arkasındaki sebebi sorulmadığı için buradan görmek mümkün değil.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani işsizliğe mi bağlıyorsunuz?

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Buradaki değişkenlerden en büyük değişim işsizlikte ve genç yaş bağımlılık oranındaki aslında bir düşüş var; 40,8'den 40'a düşüş var. Kadın değişmemiş, nüfusa bakacak olursak... Kadın evet çok az 23,3'ten 23,6'ya ama çok abartılı bir artış yok ama buradaki en büyük etken aslında işsizlik oranı, erkekteki işsizlik oranı diye söyleyebiliriz.

Bu mikro verilerden dediğim gibi beş tane grup oluşturduk yani bu gruplar kafanızı karıştırmayın. Aile etkisi dediğimiz ne mesela? Erkeğin evin ekonomik olarak geçimini sağlayamaması, kadının ailesinin aile içi ilişkilere karışması, erkeğin ailesinin aile içi ilişkilere karışması. Biz bu 3 tane değişkenden konuşacağımıza "aile etkisi" dediğimiz zaman aslında bu 3 değişkeni anlatıyor olacağız biraz sonra göstereceğim örnekte.

Yine aynı şekilde boşanma sebepleriyle ilgili; evlenilecek kişide aranan özellikler vardı. Bunları da yine benzer şekilde grupladık belli analizlerle de. Bunlarda da yüksek statü, iş, aş, muhafazakârlık, aynı köken, uyum gibi beş tane grup çıktı.

Ne demek mesela yüksek statü? İyi eğitilmiş olması, yüksek gelir sahibi olması, çalışma saatlerinin az olması, güzel, yakışıklı olması gibi unsurlar aslında grup 1 dediğimiz unsurların altında toplandı ve biz de buna "yüksek statü" ismini verdik. Tabii bu isimleri biz kendimiz veriyoruz, bu isimleri değiştirme şansımız da var ana başlıktaki isimleri ama buna uygun olarak vermiş olduğumuz isimler.

Daha sonra biz dedik ki buradaki beş taneyi, bir önceki beş taneyi aldık ve diğer değişkenleri alarak yeni bir model kurduk boşanma üzerindeki etkilerine bakmak için. Bu bireysel bazlı datadan kurulan bir modelden bahsediyorum. Burada da şu avantajı var; burada elimizde kırılımlar olmuş olduğu için, bireysel bazda data olduğu için ben bunların erkek, kadın kırılımını, işte 80'den sonra evlenen, 90 sonrası evlenenler gibi kırılımlarda aslında model sonuçlarına bakabiliyorum. Burada da aslında benzer bir şey çıkıyor. Aşağıya doğru baktığımız negatifler boşanmayı düşüren unsurlar. Örneğin evlilik süresinin artması -en altta görüyoruz kırmızıyla baktığımız zaman, özellikle erkeklerde baktığımız zaman -ne kadar koyuysa aslında o kadar fazla düştüğünü gösteriyor- düşürdüğünü görüyoruz. Şunu söylemek istiyorum: Evlilik süresinin artması, uzaması yani evlilik süresi ne kadar uzunsa aslında boşanma oranına negatif etkisi var yani boşanma oranını düşürüyor yani ne kadar uzun süre evli kaldıysa.

BAŞKAN – Peki bu kadınlarda mı, erkeklerde mi?

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Normalde ikisinde de etkili ama erkeklerde biraz daha etkisi fazla onu görmüş oluyoruz.

Bir de özellikle mesela en sonda da bakacak olursak 1960-1979 yılları arasında evlenenlerde de daha yüksek olduğunu görüyoruz yani daha eski evlenenlerde aslında etkisinin daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Yine biraz önceki ana modelimizde, TÜİK'ten kullandığımız modelde anlamlı çıkan bir değişken 0-14 yaş arası evde çocuk olması yani genç yaş bağımlılık oranı. Bu neredeyse aslında bütün gruplarda benzer etkiye sahip. Tabii, bu, daha önce evlenenlerde, herhâlde çocukları büyütüğü için, çok etkili çıkmıyor, sonda beyazda gördüğümüz gibi etkili çıkmıyor.

Muhafazakârlık; muhafazakârlık dediğimiz neydi? Şurada şeye bakalım; ilk kez evlenilecek olması, aile yapılarının benzer olması, dindar olması yani bu konulardaki aslında katılması da, baktığımız zaman da sorulara daha muhafazakâr cevap vermesi aslında yine boşanma oranını düşürücü unsurlardan biri.

Şey önemli mesela burada, ilk eşinizle nasıl evlendiniz? Kendi seçimi olmuş ve ailesinin de rızası olduysa bu da düşürücü bir unsur ama yukarıda mesela baktığımız "Görücü usulüyle evlendim, benim görüşüm sorulmadan ailemin kararıyla..." Bunlar mesela özellikle kadınlarda pozitif etki yani böyle olduğu zaman boşanmayı artırıcı bir unsur ama aynısının kendi seçimi ya da şurada görücü usulüyle evlenmesine rağmen kendi kararıyla buna okey veriyse bu aslında boşanmayı düşürücü bir unsur oluyor; bu da önemli bulgulardan birisi aslında burada görmüş olduğumuz. Bu erkekte o kadar önemli değil ama kadında daha ön plana çıkmış oluyor.

BAŞKAN – Erkekte her iki durumda da önemli değil.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet.

BAŞKAN – Enteresan bir veri bu.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet iki türlü de aslında...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 13

Bireyin çalışıyor olması, burada dikkat edersek, bu erkekte çalışıyor olması boşanmayı düşürücü, kadında ise biraz öncekiyle uyumlu biraz daha artırıcı bir unsur gibi gözüküyor. Yine tabii kadının ekonomik bağımsızlığını elde etmesinin etkisi burada o boşanma sürecini hızlandırıyor olabilir.

Şimdi biz burada beraber ilişkiler, matematiksel bir model baktığımız için bunun arkasındaki nedenselliği söyleyemiyoruz yani bu bunu tetikliyor ama bunun arkasında büyük ihtimalle daha derinlemesine sorgulama yaptığımız zaman daha farklı unsurlar da çıkacaktır. Onu da özellikle belirtiyim, bu çalışma, özellikle bu tür bir model için aslında bu mikro çalışma yapılmadı ana amacı başkaydı ama elimizde böyle bir data olduğu için acaba buradan nasıl yararlanırsınız diye baktık. Daha sonra gerekirse bunun detayına da, alt detayına da inebileceğimiz bir mikro çalışmayla da bir modelleme çalışması yapabiliriz.

Kısaca bahsedecek olursam, aslında öbürlerine baktığımız zaman yani kesin boşanma nedeni, tüm ifadelerin ortalaması, oradaki ifadelerin ortalamasından oluşturduğumuz bir unsur vardı; onun pozitif etkilediğini görmüş oluyoruz ama önemli gördüğüm bulgular aslında bu çalışmadan da, mikro çalışmadan da bunlar olmuş oluyor.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Çocuk sayısı erkek açısından biraz daha baskın görüyoruz yani çocuk sahibi... Buradaki yorum şu mu? Çocuk sahibi olan erkeklerde kadınlara oranla daha mı fazla talep oluyor?

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet, yani çocuk sayısı arttıkça erkeklerde aslında boşanmayı biraz daha artırıcı bir unsur gibi oluyor. Büyük bir ihtimalle bunun arkasında da yatan nedenin aslında ben geçim kaynaklı olduğunu düşünüyorum. Büyük ihtimalle erkek orada baş edemiyor, ekonomik olarak zorluğa denk geliyor. Onun da etkisinden dolayı artmış olabilir.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Bireyin işsiz olması da biraz önce aslında bizim o merak ettiğimiz, Ayşe Hanım'ın sorduğu bir soru vardı, erkeğin işsiz olmasının...

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet, aslında bir nevi oradan ipucunu almış oluyoruz.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Orada da kadın için daha çok bir gerekeceği oluyor erkeğin işsiz olması boşanma açısından.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Orada da kabataslak onu söyleyebiliriz.

Benim kısaca modellemeyle anlatacağım bunlar, soru olursa sonra devam ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Vildan Hanım, devam edeceğiz sizinle herhâlde.

On beş yirmi dakikada toparlayalım çünkü soru sormak isteyenler de olabilir, biraz öyle vaktimiz kalsın.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Tamam, hızlı devam etmeye çalışırım.

Hızlıca, bireyleri boşanmaya yönlendiren sebepler, hukuksal sürece bakalım: Her ne kadar sunumların başından beri boşanma nedenleri üzerinde konuşsak da ben de çok kısa görüştüğümüz kitlenin boşanma nedenleriyle ilgili, eşleriyle ilgili kısımdan bahsetmek istiyorum.

Burada dikkatimizi çeken en önemli konu görüştüğümüz bireylerin büyük bir kısmının evliliğin ilk zamanından itibaren boşanmayı düşünüyor olması fakat uygulamaya geçmeden önce çok uzun süre bekleediklerini ifade etmeleri. Bu uygulama önündeki engellerin başında da hem kadın hem erkeklerde çocukların kötü etkileneceği algısı, düşüncesi kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması boşanmışlara yönelik toplumsal algı ve bireylerin tekrar bekâr olma korkusu ön plana çıkmaktaydı ama tüm bunlara rağmen görüştüğümüz kitlerde boşanma kararını alanların büyük bir çoğunluğu kadınlardı.

Yine dikkatimizi çeken konu: Her ne kadar bizim kitlemiz boşanmış bireyler de olsa “Evlilikleri süresince boşanma kararını aldıktan sonra herhangi bir psikolojik destek aldılar mı ya da çevrelerinden bir destek aldılar mı?” diye sorduğumuzda bu destekler ve yönlendirme sonrasında boşanma kararlarını erteleseler bile daha sonra yine belli bir zaman sonra evliliklerini boşanmayla sonuçlandırdıklarını belirtmeleri bizim dikkatimizi çeken bir konuydu. Dolayısıyla bir kez bu karar alındıktan sonra alınacak psikolojik desteğin çok işe yaramadığı gözükmekte.

Araştırma kapsamında görüştüğümüz kişilerin en sık dile getirdiği boşanma nedeni yakın çevre ve duygusal ilişkiyle ilgili problemlerdi. Bunları aldatma ve ekonomik sorunlar ve şiddet takip etmekte.

Yine, hocamızın bahsettiği gibi kadın ve erkeklerin boşanma nedenlerini dile getirmesinde farklılaşma görüyoruz. Kadınlar daha çok şiddet, kötü alışkanlıklar, aldatma, duygusal ilişki, ekonomik sorunları dile getirirken, erkekler en çok yakın çevreyle ilgili sorunlardan dolayı boşandıklarını belirtmekte.

Yine, dikkatimizi çeken konu: Kadınların erkeklere göre çok daha fazla sayıda boşanma nedeni, sorun ifade etmiş olmaları. Erkekler biraz daha sınırlı şekilde kendini ifade etmişlerdi bu konuda.

Hukuksal tarafta neler oldu, ona bakalım olursak: Görüştüğümüz bireylerin yaklaşık yarısı boşanma başvurusuna bir avukatı olmadan kendileri gerçekleştirdiğini belirtmişti. Bu grupları da daha çok eğitimsizler ve ilkokul mezunları oluşturmakta.

Yine, görüşmelerde avukat tutmayan ve boşanma sürecini kendileri yürüten bireylerin avukatları olsa daha iyi sonuç alacağını düşündüklerini belirtmişlerdi.

Boşanma türüne baktığımızda, görüştüğümüz kitlenin yaklaşık üçte birinin çekişmeli boşanmayla boşandığını görüyoruz. Ama dikkat çekilen konu burada görüştüğümüz kitlenin yarısından çoğunun kendi aralarında anlaşarak boşanması. Yalnız buradaki anlatılan hikâyelerde karşımıza çıkan şey bireylerin boşanma sürecini hızlandırmak, acısız sonlandırmak ya da karşı tarafı boşanmaya ikna edebilmek için yasal haklarından, kendileri için çok önemli konulardan feragat etme noktalarında anlaşmayı seçmeleri. Mesela burada bir vebatim var, paylaşmak isterim. Özellikle velâyet kadınlar için çok kritik bir konu, ileride de göreceğiz. Burada Akdeniz Bölgesi'nden bir kadının ifadesi var: “Eşim benimle ayrılmayı kabul etmedi. Bana dedi ki: “Açacaksan git aç davayı, çekişmeli açarsan

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 14

süründürürüm.” Bir gün aradı, “Çocuğun velayetini ver, boşanalım.” dedi. “Hayır olmaz öyle şey.” dedim, kapattım. Ondan sonra sürekli rahatsız etmeye başladı. En son, “Boşanacaksa, vereyim velayeti.” dedim, verdim, kurtuldum. Burada, dolayısıyla “Avukat olsaydı farklı olurdu.” demelerinin de altında yatan sebep aslında biraz da bu.

Dediğimiz gibi çiftler anlaşmalı boşanmayı tercih etmekte çünkü genelde tek celsede sonuçlanıyor ve ortalama bir ay sürüyor. Çekişmeli boşanmalarda ise zaten çok acılı bir süreç, çiftler arasında düşmanlıkların arttığı, velayet sonuçlanmasında çocuğun koz olarak kullanıldığı, geçim kaynağı olmayan kadınlarda mahkeme süresince maddi sıkıntıların yaşandığı ve şiddetin de artarak yaşandığı bir durum ortaya çıkıyor. Çekişmeli boşanmalar da oldukça uzun sürüyor. Dolayısıyla yasa uygulayıcıları da genel olarak çiftleri anlaşmalı boşanmalara doğru yönlendirme eğiliminde.

Boşanmayla birlikte hukuki konularda en çok gündeme gelen konu nafaka davaları. Özellikle kadınlar tarafından dile getirilen bir konu. Genel olarak yasa uygulayıcıları nafaka sistemini kadınları güvence altına almak açısından olumlu buluyor fakat uygulamada ciddi sorunlara işaret etmekte. Bunlara biraz bakacak olursak hem birey görüşmelerinde hem de yasa uygulayıcı görüşmelerinde ortak konuları buraya toplamaya çalıştık. Nafaka ödeyecek tarafın mali durumunu saklaması, gelirini az göstermesi hatta SGK’lı işinden ayrılması, nafaka miktarının belirlenmesinin hâkimin inisiyatifinde olup kural ve kıstas eksikliği, kişilerin sosyoekonomik durumlarını dikkate almadan verilen nafaka miktarları, nafakanın ödenmediği durumlarda mağdur tarafın ne yapacağını bilmemesi, yaptırımlar hakkında bir bilgisinin olmaması; erkekler açısından baktığımız zaman da, eski eşin daha uzun süre gelir elde etmek için kadının yeni ilişkisinin resmî evlilik olmadan yaşaması.

BAŞKAN – Bununla ilgili veri var mı elimizde?

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Bununla ilgili veri değil ama görüşmelerde...

BAŞKAN – Oran gibi bir şey.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Evet görüşmelerde verbatim var, özellikle erkek görüşmecilerin dile getirdiği konular arasındaydı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yanılmıyorsam, burada bir platform kurulmuş, bize mailler de geldi, bu toplantının yapılacağını bildikleri için.

BAŞKAN – Şöyle: İki durum var, bir dernek var bu konuda bir de Facebook üzerinden kurulmuş bir platform var. Bu platformdan birkaç temsilciyi, kadın ve erkek...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Karışık tabii...

BAŞKAN – ...çağırılalım istiyoruz, ileriki zamanlarda inşallah onları da dinleme fırsatımız olur.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Boşanma davalarında gündeme gelen ikinci en yaygın konu velayet konusu. Daha çok beş yıldan uzun zamandır evli kalanlarda daha çok gündeme gelen bir konu velayet meselesi. Genel olarak görüştüğümüz bireyler hem anneler hem babalar genel anlamda uygulamadaki çocukların anneye verilmesini olumlu bulmakta ama özellikle maddi yetersizliği olan kadınlar için velayet aslında oldukça endişe verici bir konu. Kadın her ne kadar velayeti almayı çok istese de boşanma konusunda en önemli kıstası velayet olsa da, bu, ciddi anlamda bir maddi yetersizlikler bir sorun kaynağı olarak karşısında durmakta. Bu konuda dile getirilen sorunlar -özellikle Hocamın dile getirdiği sorunlar- şu başlıklarda: Toplumdaki yanlış kanılar nedeniyle velayet haklarının olmadığını düşünen kadınlar çocuklarını kaybetme korkusuyla sorunlu evliliklerini sürdürmek zorunda kalabiliyorlar. Nafaka sistemi iyi çalışmadığı durumda velayeti alan kadın ve çocuk ekonomik açıdan sıkıntıya düşmekte, velayeti alan taraf eski eşe -bu durumda daha çok baba oluyor- çocuğu hakkı olan zamanlarda göstermemesi mağduriyet yaratmakta. Velayeti alan taraf takip edilmediği için çocuğun yaşam şartlarındaki değişiklikler konusunda bir müdahale yapılamıyor. Yine, bazı yasa uygulayıcılarında da velayet hâlinde çocukların fikrinin alınmasında 10-12 yaş sınırının geç olduğu konusunda görüşleri var.

Tazminat davaları çok sınırlı...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Hocam, çok sağ olun.

Bu boşanma olaylarında suçla sürüklenen çocuklarla ilgili hiçbir istatistik var mı? Yani netice itibarıyla boşanma sonucu en fazla mağdur olan çocuklar tabii ki. Böyle bir araştırma var mı?

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Bu çalışmanın kapsamında yok, o konuda size çok fazla yardımcı olamayacağım ama belki Hocamızın bildiği bir çalışma olabilir.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Ezberden söylemeyelim ama bir söz verdim, iletelim. Öyle çalışmalar var, ezbere söyleyemem ama suçla sürüklen çocuklarla ilgili yapılmış nitelikli çalışmalar var.

BAŞKAN – Ama bildiğim kadarıyla yanlış bilmiyorsam, geçmişte bir araştırma komisyonu suçla sürüklenen çocukları çalıştı, onların verilerini de şimdi çıkartıyoruz, ona da bir bakalım, o Komisyonunda muhtemelen buna ait bir veri çıkmış olabilir. Yani o suçla sürüklenen çocukların ne kadarı boşanan çiftlerin çocukları gibi.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Yani eğitime, istihdama katılımlarıyla ilgili yani oranları işte suçla sürüklenme oranları, eğitime... Mesela, normal evli olan bireylerin çocuklarına kıyasla boşanmış aile çocuklarının eğitime olan katılımları, istihdama olan katılımları yani eğitim başarıları, öyle söyleyeyim, okul başarıları, bu konudaki kötü alışkanlıkları, işte uyuşturucu kullanımı vesaire, böyle bir araştırma var mı, suç, uyuşturucu, eğitim konusunda?

BAŞKAN – Çocuklar için herhâlde ayrı bir şey olması lazım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 15

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Uyuşturucu suçları zor ama eğitimle ilgili analiz edilebilir yani ezbere bir analiz söyleyemiyorum size ama bizim eğitimle ilgili istatistiklerimizde çocukların annelerinin, babalarının evli olma ya da boşanma durumları birleştirilerek analiz edilebilir. Yapılmış bir çalışma hatırlamıyorum ama mümkün, böyle bir analiz yapmak mümkün eğitim durumlarıyla ilgili.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Benim sormak istediğim bir şey var. Yabancılarla yapılmış evliliklerle ilgili yapılmış bir istatistik çalışması var mıdır? Bir de merak ediyorum, çok dış göç aldık, mültecilerimiz var ve oradan gelenlerle de evlilikler söz konusu. Bunlarla yapmayı düşündüğünüz, bu konuyla ilgili yapmayı düşündüğünüz bir çalışma var mı?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ DOÇ. DR. ALANUR ÇAVLİN – Türkiye İstatistik Kurumu evlilik istatistiklerini açıkladığında yabancılarla evliliklerde hatta “yabancı gelinler, yabancı damatlar” diye rakamları açıklıyor. 2015 rakamları henüz açıklanmadı, birkaç aylık gecikmeyle açıklanıyor biliyorsunuz, 31 Aralık’a kadar olan veriyi analiz ettikleri için, önümüzdeki ilkbahardaki sonuçlarda Suriye göçünün etkisini ancak görebiliriz. Bir önceki sonuçlarda görmemiz mümkün değil ama rakam olarak evlilik sayıları açıklanıyor. Orada bir yükselme göreceğiz mi diye merak ediyoruz biz de ama sonuçları görmedik henüz.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Peki, boşanma analizleri yapıldığında yabancılarla olan evliliklerden boşanma sırasında doğan sorunlarla ilgili yapılmış bir çalışma var mıdır?

BAŞKAN – Velayette mesela, velayet konusunda.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Velayet var, nafaka var, oldukça onların da yaşadığı problemler var.

BAŞKAN – Mustafa Bey, var mı böyle bir araştırma?

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Teşekkürler.

Aynen dediğiniz gibi, sırasıyla cevap vermeye çalışayım, 2007, 2008, hangisi olduğunu tam hatırlamıyorum, Meclis komisyonu var, Türkiye geneli bir çalışma var, suçla sürüklenme, şiddete uğrama, madde kullanımı, onlar çok düşük falan çıkıyor da, oradan bakılabilir.

İkincisi: Bizim üniversitelerde yapacağımız bir üniversite profili araştırması var, oradan rakamlarımız gelecek. Ergen profili çalışmamız var, orada okul başarısıyla ailenin dağılmış aile mi, yetim mi olduğu, evlatlık mı alındığı meselesinde bazı cevapları verebiliriz diye düşünüyorum. Ancak özellikle yabancılarla evlilik hususunda sadece rakamsal verilerimiz var. Bunun üzerine yapılmış çok küçük lokal çalışmalar var. Bizim kurumdaki uzmanlardan birisinin mesela Ankara ilinde bir iki kişiyle açık uçlu yani niteliksel yaptığı bir çalışma var. Onun dışında tüm Türkiye’yi temsil edecek acaba yabancı gelinlerimizle, yabancı damatlarımızla bu boşanma şeyleri nedir, ne değildir şu an için yok. Ancak bu yapılabilir. Gene, önceki uyuştuğu kayıt altına alındığı için Nüfus ve Vatandaşlık İşlerinden bunun analizini Komisyonumuz isteyebilir. Analizini derken sadece yıllara göre rakamlar isteyebilir bir yazıyla ve onlar da hazırlayıp tarafımıza iletebilirler açıkçası.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Buyurun Hüsnüye Hanım.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Teşekkür ediyorum arkadaşlar.

Şimdi, aile hekimliğinden geldiğimiz için özellikle nikâh konusunda da, 15 yaş sınırında da bir açıklama getirmek istiyorum, bir de bu ayrılan eşlerin çocuklarının uyuşturucu veya kötü alışkanlıklarla ilgili. 15 ve 49 yaş takibi vardır Sağlık Bakanlığında. Acaba bu rakamın, 15 rakamının, kadınlar takip edilmeye başlıyor, özel halleriyle, işte her türlü sağlıkla ilgili kriterlerle, değerleriyle bütün veriler giriliyor aile hekimliğinde. Acaba o rakam oradan mı kaynaklanıyor 15 yaş, onu bir söylemek istiyorum. Yani verilerin başlama yaşı olarak temel mi alınıyor diye?

İkincisi: Bu uyuşturucu konusunda çocukların çok da rakamların büyük olmadığı gibi az önce bir cümle sarf ettiniz. Ben bu konunun da gerçekten araştırmaya değer olduğunu düşünüyorum çünkü aile hekimliğinde ailelerle bire bir, iç içe olduğunuz için onlar size her şeyi söyleyebiliyorlar. Siz istatistikçi olarak karşınıza gittiğiniz zaman sizi bunu söylemekten çekinebilirler ama bize her şeylerini söylüyorlar, ki, bu rakamların benim karşılaştığım boşanan ailelerle veya ayrılmış ailelerle ilgili çocukların özellikle uyuşturucuya 12, 11 yaşından itibaren başladıklarını ben biliyorum, şahidim. Ve gerçekten bunun araştırılmaya değer olduğunu düşünüyorum, eğitim kadar önemli olduğunu düşünüyorum.

Üçüncü mevzuu...

BAŞKAN – Aslında arkadaşlar bitirseler, genel bir değerlendirme yapma vaktimiz olsun istiyorum.

Peki teşekkür ederim.

Mahmut Bey, şimdi söz istiyor musunuz?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bir soru sadece.

Bu, yurt dışında yaşayan yani “gelinlerimiz veya damatlarımız” diye tabir ettiniz, bunlarla ilgili Bakanlık sanki bir hukuksal destek vermiyor bana gelen şikâyetlere göre hatta bu konuda Adalet bakanlığıyla irtibata girdik ama aileler bu konuda mağdur. Bakanlığınızın yaptığı bir çalışma var mı bu konuda?

Teşekkür ediyorum.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Gerçi Bakanlığım adına bu hususta araştırma departmanındayım, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzün cevap vermesi lazım ama bilebildiğim kadarıyla, ki büyük bir kısmını biliyorum, hata edersem daha sonra düzeltirim yazılı olarak.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 16

Evet, herhangi bir müdahil olma durumumuz olamıyor çünkü konunun muhatabları eğer velayetse veya yurt dışında yaşamış bir şiddetse karı koca aile içi ilişki ve bunlardan birisi bizim vatandaşımızsa, konu, Dışişleri ve Adalet Bakanlığının şeyinde yani bizim kanunlarımızda böyle bir yetkimiz yok. Ancak, Bakanlığımızın yurt dışında yaklaşık 12 veya 13 ülkede aile müşavirlikleri kurmaya çalışıyor yani kendi vatandaşımızın çokça yaşadığı ülkelerde. Bu konularda psikolojik destek, sosyal destek verebilmek için adımlarını atmış durumda yani kadrolarımızı aldık, şu an eğitimlerinin yapılması gerekiyor hangi konularda odaklanması gerekiyor diye. Ancak yani kanundan dolayı konunun muhatabı Dışişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığıdır. O yüzden biz herhangi bir şekilde müdahil olamıyoruz.

BAŞKAN – İki ülkenin mevzuatlarının farklılığı da söz konusu, bir de öyle bir sıkıntımız da var.

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Aynen.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Mustafa Bey.

Biz devam edelim Vildan Hanım, bitirelim ondan sonra istişare edelim.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Tazminat davaları yine çok sınırlı sayıda boşanmış bireyin yaşadığı bir hukuksal süreçti. Daha çok hukuksal sürece ilişkin farkındalığı yüksek, görece genç ve eğitilmiş kesimlerin gündeme getirdiği bir konu. Burada dile getirilen sorunların başında nafakada olduğu gibi tazminat uygulamasında bir miktar belirlenmesinde bir kıstas olmaması gelmekte. Diğer taraftan manevi tazminat sisteminin çalışmaması eşine karşı çok ciddi bir zarar vermiş kişilerin bile, eşlerin bile temsili meblağlarla tazminat ödemesinin adil olmadığı düşünülmekte. Ve tazminatın kusur üzerinden verilmesinin boşanma sürecini zorlaştırdığı ve tarafların birbirini kusurlu göstermek için özel bir çaba sarf ettiğiyle ilgili yorumlar bulunmaktadır.

Yine, çok sınırlı sayıda -bir kesim- boşanma davalarında mal paylaşım konuları da gündeme gelmiştir. Genel olarak mal rejimi yasası olumlu bulunmakta ve çalışmayan kadınlara yönelik önemli bir haksızlığın önüne geçildiğini düşünülmekte. Fakat biz yaptığımız görüşmelerde çok az bir kesimin mal rejimiyle ilgili bir süreçten geçtiğini görmüştük fakat bunun da sebebi daha çok aslında tarafların mal paylaşımını yapacak bir mallarının, gelirinin olmaması. Uygulamada sorunlar olarak da özellikle mal sahibi tarafın malları paylaşmamak için var olan mallarını saklaması, satması, uygulamada talepte bulunan tarafın karşı tarafın mallarını ispat etme zorluğu ve bundan dolayı dava süresinin uzaması olarak anlatılmakta. Yasa uygulayıcılarının Medeni Kanun'a ilişkin genel yorumlarına ve kurumsal kapasite yazılarına bakalım.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Burada bir sorum olacak.

Burada çok güzel bir şey belirtmişsiniz, doğru, bu, çalışmayan kadınlara yönelik önemli bir haksızlığın önüne geçildiği mal rejimi nedeniyle, doğru. Bu 2002 öncesindeki evliliklerle ilgili böyle bir yasal düzenleme yok ancak 2002 sonrasındaki için var. Böyle bir çalışmanız var mı, 2002 öncesi için?

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Bu çalışmanın kapsamında zaten 2002 sonrasında boşanan kişilerle görüştüğümüz için zaten daha öncesine ilişkin elimizde bu çalışmanın kapsamında bir veri yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani mağdur olan kadınlarımızın şeyi açısından.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Hayır yani bu çalışmalarla ilgili yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Peki, Bakanlık böyle bir düzenleme düşünüyor mu? Çünkü bizim tekliflerimiz var kabul edilmediği için biz muhalefetteyiz neticede, siz Bakanlıktasınız. Yani bu mağduriyetleri iktidara getirdiği zaman, iktidar diyor ki “Kadrolar ne derse o olur.” şeklinde yani iç görüşmelerimizde öyle söyleniyor. Böyle bir çalışmanız var mı?

AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ DAİRE BAŞKANI MUSTAFA TURĞUT – Sayın Vekilim, gene cevap vermeye yetkili olmadığım bir husus, araştırma departmanındayım, sadece şunu söyleyebilirim: Bu konu üzerine mal rejiminin boşanmaya etkisi üzerine en küçük lokal bir çalışma kısmet olursa bu sene başlatacağız fakat kanun değişikliğidir vesaire, bunlar malumunuz daha üst bürokrasinin ve siyasetin karar vereceği şeyler. Biz sadece araştırmamızı yapıp ilgililere teslim edebiliriz.

Teşekkür ederim.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Genel olarak yasal uygulayıcıları Medeni Kanun'u modern bulmakta ve boşanmayla ilgili maddeler yeterli görülmemekte fakat yine de geliştirilmesi gereken bazı konulara işaret etmişler, bunları hızlıca bir geçmek istiyorum, öneriler kısmında daha detaylı çünkü bunlar. Özellikle anlaşma olmayan boşanmalarda kusur ilkesinin aranması, boşanma gerekçelerinde özel maddelerin pratikte kullanılmaması, evi terk eden kişinin dava açabilmek için üç sene beklemek zorunda olması, evlilik sırasında yaşanan bir olumsuzluk sonrasında affeden tarafın o konuyu gerekçe göstererek tekrar dava açamaması, aralık kararı alınarak sonlanan boşanma davalarında sonrasında çiftlerin evliliklerinin nasıl gittiğine ilişkin bir takip sisteminin olmaması ve aile kararının alt süresinin çok uzun olmasıyla ilgili bazı eleştirilerde bulunmaktalar. Diğer taraftan son on yıla baktığımız zaman aile mahkemelerinde iş yükünde ciddi bir artış olduğu gözükmemekte. Fakat 2010 yılından itibaren de bir kısalma var dava sürelerinde. Dolayısıyla, şu an hâlihazırda hâkim başına düşen dava sayısı aile mahkemelerinde oldukça yüksek, 1.858 davadan bahsediliyor 2013 rakamlarına göre Adalet Bakanlığının. Bu da çekişmeli boşanmalardaki mahkeme sürecinin uzun sürmesi sadece çiftler arası çekişmelerden değil aslında iş yükünden de kaynaklandığını göstermekte. Aile mahkemelerinin kurulmasıyla birlikte sürece mahkeme uzmanları da girmeye başladı. Yaptığımız görüşmelerde hem birey tarafında hem de yasa uygulayıcıları tarafında mahkeme uzmanlarının ilgilendiği hususların daha çok çocuğun da olduğu çekişmeli boşanma davaları ve boşanmadan dönme ihtimali görülen çiftlerin olduğunu görüyoruz. Aslında mahkeme uzmanlarından beklentiler oldukça yüksek. Hâkimin doğru karar vermesini sağlayacak verilerin sağlanmasından tarafların kendilerini ifade edebilecekleri çekişmesiz bir boşanma ortamını sunmaya kadar değişen ciddi bir beklentileri var. Öbür taraftan da mahkeme uzmanları belli sorunlara işaret etmekte. Bunların başında net olmayan görev tanımları,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 17

lojistik, güvenlik, görüşme imkânları gibi çalışma koşullarıyla ilgili sorunlarına işaret etmekte ve uzmanlık eğitimleri, hukuksal eğitimler gibi konularda gelişim alanlarından bahsetmektedirler.

Bir de önerilere bakalım. Bu öneriler de daha çok bizim yasa uygulayıcılarıyla yaptığımız görüşmelerden hareketle derlediğimizi öneriler. Daha çok yasanın boşanma maddeleriyle ilgili önerilerle başlıyoruz ilk aşamada. Gelen önerilerin başında boşanma gerekçesinde özel-genel sebep ayrımı ortadan kaldırılarak daha sade bir düzenlemeye gidilmesi önerilmekte. Yine, kusur ilkesi boşanma sürecini çok yıpratıcı hâle getirdiği için boşanma davasının reddi sebebi olmaktan çıkarılıp sadece kusur etkisini boşanmaya bağlı maddi veya manevi tazminatın belirlenmesi açısından konulması önerilmekte. Belli bir süre ayrı yaşamının aslında boşanmaya hükmedilmek için yeterli kabul edilmesi önerilmekte hâlihazırda ancak boşanma davası reddedildiği takdirde ayrı yaşama sonrasında boşanma gerçekleşmekte ve diğer taraftan da ailenin mahremiyeti gereği bu duruşmaların mutlaka gizli yapılması gerektiği vurgulanmakta. Uygulama tarafına baktığımızda nafaka uygulamasında en sorunlu alanlardan ve önerilerin en fazla olduğu konulardır. Nafaka tutarının belirlenmesinde vergilendirme gibi bir sistem kurularak bir kıstas mekanizmasının getirilmesi önerilmekte. Nafakanın...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bir soru sorabilir miyim.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Tabii.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Nafaka tutarının belirlenmesinde vergilendirme sistemi gibi bir sistem kurularak kıstas mekanizması getirilmesi; bu, kadının aleyhine olur. Neden? Gayet rahat bizde hiçbir esnaf veya ticaretle uğraşan hiç kimse doğru düzgün kazancının üzerinde bir vergilendirme sistemi getirilemedi. Yani burada mevcut olan şu sistem, yıllarca bu alanda çalışan bir arkadaşınız olarak, sayın mahkemelere hep şunu getirdik: Kocanın boşanan eşlerin, tarafların; bir, kredi kartı tutarları; iki, iş yerlerinde gayet rahat tükettikleri elektrikten tutun, doğal gazından tutun çalıştırdığı personel sayısına kadar ve kendi evinin büyüklüğü kadar, aracının markası kadar, aracının tükettiği...

BAŞKAN – Yaşam standardını söylüyorsunuz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Evet, yani bu olay çok geriye doğru giden bir öneri bu, kim bu öneriyi yapmışsa, ileriye, çağdaş bir yaşama yönelik değil daha geriye doğru bir şeye doğru gidiyor ki bunları çıkarmakta yarar var diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Burada aslında “vergilendirme gibi” derken “gibi” kısmını önerdikleri, özellikle çizdikleri bir konuydu. Sizin aslında verdiğiniz örnekler de vardı. Sonuçta kişilerin gelir seviyesini belli etmek ve belirlemek önemli ve verilen örneklerden bazıları şuydu mesela: Aynı gelir seviyesinde, aynı maaş seviyesinde, aynı memuriyet seviyesindeki vakaların nafaka belirlenmesinde farklı değerlendirmelerin olduğuyla ilgili bir örnek üzerinden verilmiş bir öneriydi. Mesela, aynı bir astsubayın aynı geliri aldığı hâlde, birisine çok daha yüksek nafaka verirken diğerine çok daha minimum verilmesi gibi bir haksızlıktan bahsedilmişti. O yüzden, bu vergilendirme aslında bir öneri. Söylediğiniz gibi gelir seviyesini belirlemek...

BAŞKAN – Eşit sabit gelirler için bunu konuşabiliriz ama diğer tarafta başka...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok yani o dediğiniz şekilde de gayet rahat Yargıtayın denetleme açısından farklı mahkemelerde farklı çıkan kararlarla ilgili belki hukuk yolunun iyice tüketilmemesinden kaynaklanan bir husus var ki daire kararları arasında Hukuk Genel Kurulu bu birlikteliği sağlama açısından bozar. Yani “Ben memurum, benim konumunda başka bir aile var aynı şekilde ama verilen gelirimiz eşit olduğu hâlde verilen nafaka tutarları çok farklı.” şeklinde deniliyor. İşte Hukuk Genel Kurulunun kurulmasının gerekçelerinden bir tanesi de bu. Yani burada bence bu konuda bu eğitimin aynı şekilde yargıçlara da verilmesi açısından bu bir olur ama gözden kaçırdığınız bir husus var. Ben memurum, siz de memursunuz, ben eşimden boşanıyorum siz de eşinizden boşanıyorsunuz, koşullarımız aynı. Birimize verilen, çocuklarımıza veya eşimize verilen nafaka durumu farklı ama benim eşimin benimle evlenmeden önceki yaşam standardı çok farklıydı. Benden boşandığı zaman uğrayabileceği farklı zaruret hâli daha fazla olacak. O anlamda adalet duygularının tecellisi açısından tabii ki benden farklı bir nafakanın, daha yüksek bir nafakanın alıp eşime verilmesi lazım. Yani bu olaya matematiksel olarak biz bakarsak doğru sonuçlara sanki varmamış oluruz hocam, bu bir.

İkincisi: Çocuk var, çocukla birlikte miras bana kaldı örneğin diyelim, babamdan anamdan bana miras kaldı ama size kalmadı. E, peki, benim bu servetimin içerisinde çocuğa ve ayrıldığım eşe benim bu nafakayı... Yani hâkimin adalet duygularını tartarak farklı bir rakamı vermesi kadar doğal bir şey olamaz. Rahmetli bir hocamız vardı -çok da uzatıyorum özür dilerim Sayın Başkanım- Vecdî Aral Hocamız derdi ki: Çocuklar, 2 tane çocuğunuz varsa eşit ücret verirsiniz adaletsizliği yaparsınız. Yaşları farklı, ihtiyaçları farklı, ona göre orantıyı kurmak lazım. Bu nafakayı... Yani, ben buna belki çok fazla takıldım ama bu mümkün oluncaya kadar kadınlar mağdur olacak, hak kaybına mağduriyet olacak. Bunu, çok iyice, sıkça eleme lazım.

Teşekkür ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, şimdi arkadaşların önerisi tabii bu, öneri olarak tutanaklara geçiyor ama biz raporun önerilerinde bunu değiştirme, genişletme, daraltma gibi imkânımız ilerleyen zamanlarda olacak.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Görüşlerimizi...

BAŞKAN – İlerleyen zamanlarda bunu yapma fırsatımız var.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Hazır ıktayız. Nasıl olsa oyların çoğunluğu da sizin. İsterseniz hepsini...

BAŞKAN – Hayır hayır, arkadaşlar bağımsız araştırmacılar, bir öneri getiriyorlar.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ben de önerinin yanlış olduğunu söylüyorum.

BAŞKAN – Tamam, sıkıntı yok.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 18

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Teşekkür ederiz öneriniz için. Gerçekten güzel bir yaklaşımdı. Bizim düşünmediğimiz, en azından bu çerçevede düşünmediğimiz bir yaklaşımdı. Ama söylemek istediğimiz şey burada, daha doğrusu görüşmelerden çıkan sonuç, tabii ki bir adalet sistemi olurken de bundan bir standardizasyonun olmasıydı. O yüzden bunun oturacağı çipayı farklı şekilde kullanmak mümkün. Bu gelir toplam gelir olabilir, yaşam statüsü olabilir, maaş olabilir; orası sizin tabii ki takdirinizdir ama bir standardizasyonun olması... Ardından da zaten bir başka öneri de, kişinin sosyoekonomik seviyelerine uygun nafaka miktarlarının belirlenmesi idi; bahsedilen sorunlardan bir tanesi buydu, buraya onu yazmadık ama problemlerden birisi de oydu. İkisini birlikte düşünerek o zaman belirlemek en doğru durum olacaktır.

Diğer taraftan, nafakanın yetersiz kaldığı durumlarda nafaka alan kadın ve çocuklara nafaka dışında sosyal yardım yapılmasının faydalı olacağı düşünülmekte. “Nafakanın ödenmediği durumlarda ödemenin devlet tarafından yapılıp daha sonra nafaka verecek kişiden tahsil edilmesi sağlanmalı.” demekte yasa uygulayıcılarının büyük bir kısmı.

Yine, nafakanın ödenmediği durumlarda yaptırım sistemi konusunda nafaka alan tarafın bilgilendirilmesi ihtiyacı çok açık. Bu konuda da yasal süreçler hakkında bilgilendirmek faydalı olacaktır.

Velayet tarafında gelen önerilerin başında velayeti alan tarafın sosyal hizmetler uzmanı tarafından düzenli takip edilmesi gelmekte. Böylece çocuğun yaşam şartlarındaki değişiklikler hızlıca fark edilip müdahale edilebilme imkânı olacaktır. Velayeti alan tarafın çocuğu karşı tarafa göstermemesi durumunda ilgili tarafa hızlı müdahale ve yaptırım uygulanabilmesi. Böylece, mağdur tarafların çocuğu görmesi sağlanmalı hızlı bir şekilde.

Tazminatla ilgili olarak yine nafakada olduğu gibi hangi durumlarda hangi tazminat tutarının verileceğinin belirlendiği bir sistem gerekli gözükmemekte.

Manevi tazminat sistemindeki fiziksel ve ruhsal zararlara karşılık küçük, temsili meblağlar da aslında çok adil değil.

Yine, yasa uygulayıcılarının önerdiği optimum mahkeme süresi çekişmeli boşanmalar için 2-3 celse ve altı, on iki ayı geçmeyen mahkeme süreleri şeklinde. Çekişmeli boşanmaları azaltmak ve boşanma sürecinin daha sağlıklı sürmesini sağlamak için anlaşmalı boşanma için arabuluculuk hizmeti önerilmekte. Bu sistem içerisinde tarafların boşanma üzerinde anlaşmaları amacını güden arabuluculuk sistemi kurularak, hâkimlerin ve arabulucuların uyması gereken kuralların açıklığa kavuşturulması gerektiği belirlenmekte.

Burada altını çizmek istediğimiz konu, bu arabuluculuk mekanizması çiftleri barıştırmaya yönelik değil zaten boşanma kararını almış kişilerin...

BAŞKAN – Sağlıklı götürmesi, süreci sağlıklı yaşaması.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – ...sağlıklı bir şekilde süreci ilerletmesiyle ilgili bir sistem.

Hâkim başına düşen dava sayısının çokluğu ve boşanma davalarının uzunluğu göz önüne alındığında aile mahkemelerinin kurumsal kapasitesinin güçlenmesi gerekli görülmekte. Diğer taraftan mahkeme uzmanlarının da daha sağlıklı çalışabilmesi ve iyi hizmet verebilmesi için onların da gelişim alanları ve kapasitelerinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekli gözükmemekte.

Birey tarafında ise ilişki boşanma aşamasından ziyade, ilişki henüz kopmadan, süreç resmîyet kazanmadan bireylere yönelik psikolojik destek mekanizmalarının kullanılması, özellikle çocukların olduğu durumlarda ailenin tüm bireylerine psikolojik destek sağlanması, bu bağlamda da aile danışma ve sosyal hizmet merkezlerinin konumunun güçlendirilmesi önerilmekte.

Hukuksal destek hizmetlerinde her ne kadar baronun adli yardım sistemi varsa da pratikte yetersiz olduğu için burada bireylerin yasal hakları konusunda daha bilgilendirici çalışmaların yapılması önerilmekte.

Son olarak da, bireyleri boşanmaya yönlendirecek evliliklerden uzak tutmak için de toplumsal farkındalık çalışmaları önerilmekte. Bunların başında evlenmeden önce bireylerin birbirini tanıyıp sağlıklı karar vermesinin önündeki aile ve çevresel baskıları ortadan kaldırmayı hedefleyen farkındalık çalışmaları, erken yaşta evliliğin önlenmesi konusunda kamu politikalarının güçlü bir şekilde sürdürülmesi, evliliğe ilişkin eğitici çalışmaların, sadece eşlere değil yakın çevreye yani kadın ve erkeğin, birinci derece akrabalarına da veriliyor olması. Evlilik içi çatışmayı azaltmak amacıyla cinsiyet rollerine ilişkin kadın ve erkeklere yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Ben teşekkür ederim.

BAŞKAN – Yalnız, şöyle de bir durum var, bütün bu çalışmalardan ben de bir not düşmek istiyorum: Biz tabii ki boşanma sürecine... Sizin çalışmanız için söylemiyorum toplumdaki algı için söylüyorum, tutanaklara geçsin diye söylüyorum. Boşanan çiftlerin çocukları ve boşanma sürecini bir tabu olmaktan da çıkartmamız gerekiyor. Boşanmış çiftin çocuklarının üzerine bir suçlu çocuk, potansiyel suçlu çocuk, potansiyel madde bağımlısı çocuk şeyini de giydirmememiz, öyle çaresizliği de giydirmememiz gerekiyor. Aslında, belki de ilerleyen zamanlarda bu süreci sağlıklı götürmüş, çocuklarını sağlıklı yetiştirmiş çiftleri de dinleyebiliriz. Önemli olan bu sürecin doğru yönetilebilmesi. Bu gerekçedir ve kaçınılmaz bir durumdur ve boşanma gerçekleşir, sağlıklı çiftler medeni bir şekilde bunu yürütürlerse, normal iş ilişkilerini nasıl yürütüyorlarsa, iş ilişkilerinde çatışmaları nasıl çözüyorlarsa çözebilirler, gene hayatlarını kurarlar ve çocuklarıyla buna devam ederler ve sağlıklı yetiştirebilirler. Burada aslında önemli olan hem bireylerin hem de ailelerin çözüm üretme kapasitesini artıracak önerileri onlara sunabilmemiz kurumlar aracılığıyla. Bunu da sadece tutanaklara geçsin diye söylemek istedim.

Ben tekrar teşekkür ediyorum sizlere.

Sorular varsa on dakika istişare edelim, ondan sora da kapatalım isterim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 19

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Önce bir şey ekleyebilir miyim acaba?

BAŞKAN – Buyurun.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Siz “Boşanmanın farklı algılanmasının önüne geçmemiz gerekiyor.” demiştiniz. Burada bu çalışma çok detaylı bir çalışma aslında, çok farklı analizler ve çok farklı konular da var ama tabii ki burada sınırlı bir zamanımız olduğu için çok ön plana çıkan şeylerden bahsettim.

BAŞKAN – Araştırmamız için söylemedim ben, genel, toplumdaki algı için söylüyorum.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Orada bir konu vardı, burada paylaşmadım, söylemek istediğim: Biz bu çalışmada bireylere boşandıktan sonra hem hukuksal süreci sorduktan sonra ruh hâllerleriyle de ilgili sorular sorduk. Hem evlilik süresindeki hem de boşanma sonrasında nasıl hissettiklerini, kendilerine ve geleceğe nasıl baktıklarını ve çevreye nasıl, boşanmayla ilgili tavsiye ederler mi etmezler mi kısmını da sormuştuk. Çok büyük bir kısmı boşanmadan sonra kendini çok iyi hissettiklerini ve asla pişman olmadıklarını belirtmekte; bunu da söylemek istedim burada.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Salih Bey, buyurun.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Değerli katılımcılara da, ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum, gerçekten önemli konulara temas ettiler.

Tabii, aslında boşanmanın sıfır olduğu ya da hiç boşanmanın olmadığı bir ortam olmayacak hiçbir zaman. Yani bunu da istemek çok adil ve vicdanlı bir şey değil. Ama boşanma sonrası daha önemli bir hâl alıyor sanki yani boşanmadan sonra. Benim şöyle bir düşüncem var ya da nasıl katılırlar bilmiyorum: Biliyorsunuz önceden asliye hukuk mahkemeleri bakıyordu boşanmalara, daha sonra aile mahkemesi kuruldu ki doğru bir yaklaşımdı. Aile mahkemelerinin adliyelerden ayrılması; bu çok önemli bir hadise diye düşünüyorum. Yani, iş mahkemesi, ticaret mahkemesi, ceza mahkemeleri, vesaire, aile mahkemesi. Yani bunu farklı bir mekâna taşımak gerekir diye düşünüyorum ben ve aile hâkimlerine her boşadıkları aileyi takip noktasında da yeteri kadro ve eleman verilmesi ve yetki verilmesi anlamının yararlı olacağını düşünüyorum çünkü boşanmayı en iyi Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı aslında takip etmeye çalışıyor, iyi işler yaptı ama sonuçta bu işlerle ilgili kararı da sonuçta mahkemeler, hâkimler veriyor. Yani resen boşanma sonrasına müdahale etme yani tekrar gözden geçirme...

BAŞKAN – Velayet, tazminat, nafaka konuları.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Tabii, bunun önemli olacağını düşünüyorum ben. Yani hâkimlerin sürekli bu işlerde etkin olmasının önemli bir hadise olacağını düşünüyorum. Adliye ortamlarında boşanma davalarının çok sağlıklı yürümediğini düşünüyorum usul anlamında; bunu teklif edebiliriz.

Bir de Sayın Başkanım, hâkimlerin evlilik öncesine de müdahale etmesinin yolunun açılması gerekir diye düşünüyorum yani uzlaşmayı, aracı bir kurum yani bir uzlaşmacı şeklinde değil de hâkimlerin mutlaka evlilik öncesine müdahil olması...

BAŞKAN – Nasıl?

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Yani, görüşmelerle bu işe müdahil olması gerekir diye düşünüyorum. Yani, ön görüşmeler yapması...

BAŞKAN – Evlilik sözleşmeleri gibi mi?

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Yani, şimdi boşanma süreci, işte arabuluculuk teklifi var ya, buradaki arabuluculuk teklifi, buna sonuçta karar verecek hâkim ve hâkimler boşanma davalarında resen yetki kullanırlar, resen hareket ederler. Dolayısıyla tarafların talepleriyle de bağlı olmadıkları için hâkimlerin evlilik öncesine müdahale etme... Mesela, her türlü boşanmayı yok edemeyiz, azaltamayız ama mesela, işsizlik meselesinden doğan boşanmayı azaltabiliriz eğer onlara iş sağlarsak.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Evlenmeden önce çiftler aile mahkemesi hâkimlerine mi gitsinler diyorsunuz?

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Evet, evet. Yani, arabuluculuk anlamında söylüyorum.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – “Evlilik öncesine müdahale” dediniz, o yüzden...

BAŞKAN – Onu anlamaya çalışıyoruz.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Pardon, boşanma öncesi diyorum, boşanma öncesi.

BAŞKAN – Evlilik öncesi müdahaleyi anlamaya çalışıyoruz deminden beri hepimiz. Evlilik sözleşmesi mi diyorum, anlamaya çalışıyorum ben de onu.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Evlenmeden önce aile mahkemesi hâkimlerine gidecek diye...

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Özür dilerim.

BAYRAM ÖZÇELİK (Burdur) – Belediyeye yapılan başvurumuzda, sakınca yoktur, o devrede...

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Tabii, onu ileride söyleyeceğim, onunla ilgili görüşlerimiz de var ama işin boşanma sonrası önemli. Mesela, bu ekonomik nedenlerden boşanmalara çok üzülüyoruz. Yani, bunlar aslında süresinde müdahale edilebilirse çözülebilecek şeyler çünkü insanlar sürekli işsiz kalmıyorlar. Yani işte altı aylık dönem diyorsunuz, altı aylık dönemde, mesela, toplum yararına çalışmalar var. Yani, bu insanlara iş verilebilir.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – İşsizliği çözeceksiniz.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Ekonomik nedenler açısından söylüyorum. Mesela, bu toplum yararına çalışmalar aile birliğine çok fayda sağladı. Bu İŞKUR kanalıyla çalışmalar özellikle işsizlik ve geçici işsizlik diyelim ona...

BAŞKAN – Çalışma Bakanlığından arkadaşları çağıracağız, dinleyeceğiz, onlarla istişare edelim bu dediğiniz konuyu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 20

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Başkanım, hemen açmışken, ekonomik nedenlerle boşanmanın biraz altını açmamız lazım. Ben ekonomik nedenlerle boşanmanın gerçek, reel anlamda, bunun da altında bir eğitimsizliğin, iletişimsizliğin ve başka nedenlerin olduğunu düşünüyorum. Ekonomik nedenlerle boşanma ne demektir? Yani, bunu açmamız lazım geldiğini düşünüyorum.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Bir de -tabii burada KEFEK üyelerimiz de var- fırsat eşitsizliği üzerinden bu olaylara yaklaştınız mı? Yani, aile içindeki kadın, erkek eşitsizliği, fırsat eşitsizliği anlamında boşanmaya yaklaşım olarak bir araştırmanız oldu mu bunu merak ediyorum. Yani, eğer fırsatları eşitlesek bazı sorunları ailede çözebileceğimizi düşünüyorum. Yani, bununla ilgili hiçbir şey yok araştırmalarda. Yani, bu konunun da bence gündemde tutulmasında fayda var diyorum.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN – Ergün Bey, korsan girdiniz, hadi bakalım.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Efendim, zamandan çalmamak için.

Öncelikle doktor hanımın ifade ettiği gibi önleyici, koruyucu anlamında bir yaklaşımın evlilik öncesi bütün boyutlarıyla detaylı bir şekilde ele alınmasını, mutlaka ve mutlaka evlilik öncesi ve evlilik sırasında koruyucu anlamında desteğimizin Türk toplumunun bütün katmanlarında genişlemesini, buna ilişkin detaylı çalışma yapılmasını öneriyorum kayıtlara geçmesi açısından.

BAŞKAN – Sosyal hizmetlerin, tanımların değişmesi.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Kesinlikle, kesinlikle.

Sudan bahanelerle evlilik tablosu var, istatistikler de onu gösteriyor, biraz çalışmaya ağırlık verdiğimizde onu görüyoruz.

Bunların çalışılmasının...

BAŞKAN – Bayram Bey, buyurun.

BAYRAM ÖZÇELİK (Burdur) – Ben de çok çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, birkaç konunun üzerinde duracağım.

Birincisi, boşanma nedenleri arasında yakın çevre ve aile bireylerine saygısızlık, farklı ifadeler kullanıldı. Yakın çevre ayrı denildi, aile bireylerine saygısızlık denildi. Siz araştırmacılar bu çalışmalarınızda bunun detaylarına iniyor musunuz yani, Ergün Bey'in de söylediği noktalarda? O da şu: Yani, biz yakın çevremize ve etrafımıza baktığımız zaman erkeklerin anneye bağlılıklarının evliliklerde yani aile bireylerine saygısızlıkta özellikle erkeklerin anneye çok bağlı olup, aile kurduktan sonraki aile içerisinde çok büyük huzursuzluk olduğunu, bunu çok fazla görüyoruz toplumda. Bir de eskiden olan bir gelenek vardı, kaynana meselesi. Bugünün gelini, geleceğin kaynanası. Bugünün eziyet görmüş bir gelini, geleceğin kaynanası pozisyonuna... Yani, bunun altındaki araştırmaların da eğer derinlemesine girersek görüncem ne kadar, etiler ne kadar falan diye çok çok önemli konulara girmiş oluruz; bunu belirtiyim.

Diğer bir konu da: Araştırmalarımızın içinde son yıllarda en fazla içinde bulunduğumuz sosyal medyanın hiç şeyini görmedik. Yani, biz boşanmalarda irdelerken bir RTÜK'ten çok sık bahsediyoruz, televizyon yayınlarından bahsediyoruz, ki son yıllarda sosyal medya bundan sonra mı girer? Hiçbir kayıta da böyle bir şeyi görmüş değilim.

Boşanmanın detaylarına girdiğimiz zaman çok çok sebep olur. Şimdi, 2005 yılında Mediste ben bir gündem dışı beş dakika konuşma yaptım, boşanmaların arttığına dair; 2005, Meclis kürsüsünden beş dakika. Birçok sebeplerini saydım, sadece bir yerinde dedim ki, özellikle ayrılmaya sebep olan birçok müziklerin yapıldığını, şarkıların, türkülerin yapıldığını, bunlar üzerinde de dikkatli olunması gerektiğini söyledim, aman ya Rabb'im ertesi gün televizyonlara çıktım, ertesi gün gazete köşe yazıları... Boşanmanın sebeplerini müziğe bağladığıma dair ki, orada benim yöremde çok kullanılan yöre türküleri var, Burdur Teke yöresi. Folkloru çok müthiş "Kocan ile geçincemen yok ise kabulümsün." diyor. Yani, yuvayı bırak da gel, kabulümsün. O kadar yaygın ki, bunun gibi daha fazla var. Dolayısıyla boşanma detayları gerçekten çok çok fazla. Onun için bu ekleyeceğim şey sosyal medya konusuydu.

Diğer bir konu da, işsizlikle alakalı vurgular yapıldı; bu, istatistiğinizde çok bariz gözüküyor, 2008-2009 dünya krizi, Türkiye krizi, 0,18 artış olmuş, bir anda; 2007'de, 2008'de, 40'tan 58'e. Bu da, çok bariz gösteriyor.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Bayram Bey.

Buyurun sizi dinleyeyim.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Yakın çevrenin nasıl tanımlandığını sormuştunuz, burada onu hemen anlatmak istiyorum. Daha önce hocamızın anlattığı çalışmada, yakın çevrenin içerisindeki küçük bir kısımdan bahsetmişti, biz burada yakın çevreyi kastederken aslında çok farklı konuları kapsadık. Karşımıza çıkan en büyük şey, en sık şey şuydu: Aile büyüklerinin, özellikle annenin ilişkiye müdahalesi şeklindeydi ama kadın ve erkekler yakın çevreyi farklı değerlendiriyor. Erkekler, eski eşinin ailesinin özel hayatına çok müdahale ettiğini, evlilik kararlarında ana karar verici olduklarını, diğer taraftan da kendi ailesiyle görüşmesini sınırlandırdığıyla ilgili...

BAŞKAN – Erkekler mi böyle şikâyet ediyor?

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Hayır, bunu kadınlar söylüyor. Kadının annesini ya da ailesini görmesi konusunda bir sınırlandırma getirdiğini söylüyor ve eski eşinin ailesinin evinde ya da aynı binada oturmaya zorlanmasını yakın çevrenin etkisi olarak grupluyor.

Erkekler ise, eski eşin kendi ailesine yaptığı saygısızlık olarak tanımlıyor problemleri. Öbür taraftan da kadının kendi ailesinden kopmadığını, onlarla çok sık görüşüğünü bir problem olarak anlatıyor ve kadının annesini özellikle annesinin evine müdahale ettiğini söylüyor. Yani her iki taraf aslında yakın çevre derken farklı şeyleri söylüyor.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 21

BAŞKAN – Hatta şöyle bir handicap gördüm ben şimdi. Kadın eşinin ailesiyle aynı apartmanda oturmaya zorlanıyor, ya da yakın oturmaya ama diğer tarafta erkek diyor ki: “Ailesiyle bağlarını koparmıyor.” Yani iki tarafta aslında neredeyse aynı şeyleri söylüyorlar ama kendi baktıkları yerden söylüyorlar.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Kesinlikle öyle, evet.

BAŞKAN – Sayın Vekilim, buyurun.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Şimdi, burada nafaka ve tazminat belirlemede belli bir kıstasın olmamasından yakınılmış bu araştırmada. Aslında uygulamada bir kıstas var yani biz aile mahkemelerinde, boşanma davalarında ekonomik ve sosyal durum araştırması yapıyoruz yani özellikle tazminat ve nafakanın belirlenmesi yönünde ama bunun özellikle kayda geçmesini istiyorum: Bu ekonomik ve sosyal durum araştırması yapılırken ne yazık ki, kolluk kuvvetlerimiz bunu gereği gibi yapmıyor. İşte aile mahkemelerinden giden bir form vardır, o formu alıyorlar araştırma yaptığı eşe “Kaç lira gelirin var, kaç lira kira ödüyorsun, mal varlığın ne?” Tamamen onun beyanlarıyla ki, hiçbir zaman da beyanlar yüzde 80, yüzde 90 zaten gerçeği yansıtmıyor. Mesela, annesinin veya babasının evinde onlarla birlikte kalıp da aylık işte yüksek ücretlerde kira ödemediğini söyleyen eşler olabiliyor veya aslında çok yüksek gelir elde etmişken gelirini oldukça düşük gösteren eşler oluyor. Bunun gibi bir sürü işte, mal varlığını o beyana katmayanlar olabiliyor. Yani, aslında burada kıstas olarak güzel bir kıstas var ama bu kıstas uygulamada gereği gibi yapılamıyor. Yani, sadece kolluk kuvvetlerine gönderilen bir belgeyle kolluk kuvvetlerinden bilgi isteniyor. Kolluk kuvveti de sadece beyan esasına göre bu belgeyi doldurup gönderiyor. Aslında bunun işte vergilendirme sistemi de yanlış. Mahmut Bey’in o konudaki çekincesine de katılıyorum çünkü Türkiye’de hiç kimsenin çok yüksek oranda, kazancı oranında vergi ödemediğini düşünmüyoruz yani kayıt altına alındığını. Burada sosyal ekonomik durum araştırmasının kapsamlı yapılması sağlanabilir. Yani, işte taraflarla ilgili tapu, trafik, bankalar... İşte mutlaka kredi kartı kullanıyor artık birçok kişi. Varsa kredi kartının harcama dökümleri, bunlar istenebilir. Yani, bir yerde çalışıyorsa zaten maaş bordrosu, gelir durumu vesaire. Bunlar da istenirse yani kapsamlı bir sosyal ekonomik durum araştırması yapılmış olur ve daha sağlıklı verilere ulaşılmış olur.

Bir de, velayeti alamayıp da kişisel ilişki tesis edilen taraf var, bununla ilgili kaygıları oluyormuş; bunu da söylemişsiniz. Buradaki en büyük sıkıntı şu, iki tane aslında en büyük sıkıntı var. Bir, velayeti alamayıp çocuğuyla kişisel ilişki tesis edilen taraf, çocuğu eğer karşı taraf yani velayet kendisinde bulunan eş -genelde de annede oluyor bu- eğer göstermezse icra yoluyla şahsi münasebet tesisi istiyor. Burada da icra memurunun kolluk kuvvetiyle beraber gidip küçük bir çocuğu anneden veya babadan alıp diğer eşe teslim etmesi de çocuğun psikolojisi açısından çok ciddi zararlar doğurabiliyor. Bir de bu işin maddi külfeti var çünkü oraya giderken harç yatırılıyorsunuz, yolluk yatırılıyorsunuz, taksit ücreti, çocuğun yaş durumuna göre bir sosyal hizmet uzmanı almak durumundasınız yasa gereği; onun ücreti filan derken bu yaklaşık 500-600 lirayı özellikle büyük şehirlerde bulabiliyor. Bu da düşünün asgari ücretle çalışan bir kişi için ayda iki sefer kişisel ilişki tesis edilmiş olsa bin lira, 1.500 lira gibi rakamlara ulaşacak. Bu da çok ciddi anlamda sıkıntı yani uygulamada eşlerin yaşamış oldukları bir sıkıntı.

Bir de “adli yardım” dediniz yani orada adli yardım alan eşler var. Adli yardım konusunda da barolar arasındaki kriterler farklı. Aslında burada ortak bir kriter de konulmalı. Mesela, Aydın barosunda yaşadığımız bir örnek: Aydın barosunda babasından miras kalan bir kadın için boşanma davasında adli yardımdan avukat verilebilirken, başka bir barodan hiçbir şey yani üzerine kayıtlı hiçbir mal varlığının, hiçbir gelirinin olmaması esas aranıyor. Yani, burada da belli bir kriter konulmalı adli yardımda. Baronun kendi inisiyatifine, kendi kriterlerine bırakılmamalı. Mesela, ne olabilir? Asgari ücret, yani en kötü şartlarda asgari ücretli çalışan kişiye dahi avukat tesis edilebilmeli çünkü asgari ücretle çalışan bir kişinin avukat tutabilmesi, o ücreti karşılayabilmesi oldukça zor. Yani o açıdan orada da bir ortak kriter getirilmesi gerekiyor bence.

Bir de çocukların sağlıklı yetişmesi... Ayşe Hanımın biraz önce söylediği şey, işte boşandıktan sonra suça meyilli olmaması, daha sağlıklı yetişmesi, okul başarısının, istihdama katılımının yüksek olması, karşı tarafla da ilişkisine biraz bağlı. Burada da şunu görüyoruz genel olarak, bunu tabii ki böyle bir sonuç olarak çıkartamayız ama biraz daha eğitim seviyesi yüksek çiftlerde çocuğu karşı taraftan bir öğ alma olarak değil de çocuğun da yararı düşünülerek karşı tarafla çocuğun sağlıklı iletişim kurabilmesi, görüşebilmesi açısından biraz daha duyarlı davranabiliyorlar. Ama biraz eğitim seviyesi düştüğünde, bir de eğer bir aldatma olayı veya gerçekten büyük bir sıkıntı görmüşse evlilikte karşı taraftan öğ alma duygusuyla çocuğu bir araç gibi kullanıp karşı tarafa çocuğu göstermeme, görüştürmeme, iletişim kurdurmama gibi sonuçlar çıkabiliyor.

Bir de, biraz önce Salih Bey’in -son söyleyeceğim bir şey- söylediği bir şey var aile mahkemelerinin ayrılmasıyla ilgili. Aslında çok güzel yani bunu yaparsak ama buradaki sıkıntı da şu: Bu konudaki yeterli binamız, donanımımız Türkiye mevcut mu? Bir, bu sıkıntı var. İkincisi, ilçelerde yani Anadolu’daki birçok ilçede -dün de bahsetmişim- aile mahkemesi yok, asliye hukuk mahkemeleri aile mahkemesi sıfatıyla görev yapıyor. Dolayısıyla oralarda bu işi nasıl çözeceğiz? Yani, hadi metropollerde ve şehir merkezlerinde bunu çözdük ama Konya’da bir sürü ilçe var, Afyon’da bir sürü ilçe var, Kütahya’da, Trabzon’da... Yetki birleştirmesi yaptığınızda da mesela, çok uzak ilçelerden ulaşım bakımından sıkıntı olabilir.

BAŞKAN – Pardon, Burcu Hanım, müsaade eder misiniz?

Şimdi, Komisyon üyelerinin çoğu hukukçu olunca konu hep hukuk mecrasında tartışılıyor. Biz ilerleyen zamanlarda hem aile mahkemelerinden yetkilileri hem Adalet Bakanlığından yetkilileri buraya getireceğiz ve bunları tartışacağız.

SALİH ÇETİNKAYA (Kırşehir) – Bunları yasa anlamında da tartışmamız lazım.

BAŞKAN – Hem yasaları hem uygulamaları tartışacağız.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Ben Salih Bey’in söylediğine katılıyorum. Evet, ayrılmalı ama...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 22

BAŞKAN – Ona ben de katılıyorum o ayrı konu. Onu ayrıca tartışalım.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Ama işte bu konudaki fiziki yetersizlikler ve ilçelerde, hâlâ daha birçok ilçede aile mahkemesinin kurulamamış olması sıkıntısını aşmak gerekiyor.

BAŞKAN – Onu ilerleyen zamanda tartışalım.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Sunumunuz için çok teşekkür ediyoruz, aydınlatıcı bilgiler verdiğiniz için. İyi çalışmalar diliyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Sizin ilave etmek istediğiniz bir şey var mı arkadaşlar?

Buyurun.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Ben hekim olunca hep böyle koruyucu yönden bakmak istiyorum olaya. Gerçekten koruyucu yönden bakınca, temele bunu koyunca bireyleri hazırlarken, sorunu başlamadan çözmenin çok daha kolay olduğunu vurgulamak istiyorum.

Biraz önce sizin olmadığınız başka bir oturumda da bunu söylemişim. Hani bunu pratikte şöyle ifade edersek, bir araba kullanmak için bile ehliyet alıyorsunuz, eğitimden geçiyorsunuz, ama hayatın direksiyonuna geçtiğiniz zaman hiçbir eğitiminiz... Tabii ki var aileden, örften âdetten fakat kuracağınız yuvayla ilgili, ilişkilerinizle ilgili, hukukunuzla ilgili, çocukların bakımıyla ilgili bireylerin eğitimden geçmesi, öngörüye kavuşması, bir fikrinin olmasını ben önemle vurgulamak istiyorum. Bunun için de aile okulları, evlilik öncesi okulları veya eğitimleri birçok STK'lar, belediyeler tarafından da yapılıyor. Ama bunun gerçekten bir artık standardize edilmesi gerekir diye düşünüyorum. Bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum özellikle ailelerin oluşturulmasındaki bireylerin aile olmadan önceki hazırlıkları aşamasında.

İkinci mevzu da: Yurt dışındaki boşanan ailelerin çocuklarıyla ilgili elimizde bir istatistik var mı? Bu çocukların akıbeti ne oluyor? Yani, orada mesela, devletin hukukuna göre mi çocukların geleceği belirleniyor, onların eğitimini mi alıyor, onların yuvalarında mı kalıyor? Ben bunu çok önemsiyorum, hatta örneklendirmek isterim: Benim ilkokul arkadaşım -hiç öyle bir çocuk değildi ama nasıl olduysa- eşini orada katletti ve çocuklar elinden alındı. Çocukların ne olduğuna dair hiç kimsenin bir bilgisi yok. Aslında bu da bizim araştırmamız gereken, bu konuyu istatistiki bilgilere dökmemiz gereken bir taraf olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Hüsnüye Hanım.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Bir şey söyleyebilirim soruyla ilgili. Türkiye'deki hukukta da böyle durumlarda çocuğun yüksek yararı ilkesi var. Bizim, Örneğin, yasal yabancılara uyguladığımız, yasal olarak ülkemizde ikamet eden yabancılardan biri bir Türk vatandaşıyla evliliği nedeniyle Türkiye'de ikamet izni aldıysa ve bu Türk vatandaşı şiddet uyguladıysa eşine, bu nedenle boşandıysa eşler Türkiye'de yaşama hakkı devam eder, çocukların da Türkiye'de ikamet hakları devam eder. Aynen, yurt dışında da bu tür kurallar geçerli pek çok ülkede ama tek tek Türkiye'den giden göçmenlerin yoğun olduğu ülkelerdeki durum incelenebilir. Hâlihazırda ben bir çalışma bilmiyorum.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Ama bu konu çok önemli.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ ÖĞRETİM ÜYESİ ALANUR ÇAVLİN – Örneğin, sizin örneğinizde babaanneyi katlettiği için çocuğa devlet, sosyal hizmetler el koyar, yaşlarına göre bakar. Bu Türkiye'deki kanunlarda da aslında uygulandığı takdirde böyle.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Buradaki ailede problem şuydu: Alabilir tabii ki yani şiddet uyguladıysa fakat buradaki ailenin o çocuklara ulaşamaması söz konusuydu.

BAŞKAN – Aile yakınlarının mı, dayı, hala, amcanın?

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Tabii, tabii. Hayır, yani, buradaki aile yakınlarının çocukları görememesi, anneannesidir, dayısıdır, halasıdır, vesairesidir. Ki çocuklar ufaktı ve o çocukların nasıl yetiştiği dinimiz, örfümüz âdetimiz yani bu konuların incelenmesi gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Almanya için söylüyorsunuz böyle değil mi?

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Evet, Almanya için söylüyorum.

BAŞKAN - Evet, buyurun.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ SİNAN GÜRSU – Bakanlığımızın bu konuda bir çalışması var, geçen yıl başlattı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğümüzün. Aynı sayın vekilimizin örneğinde verdiği gibi anne-baba ayrılmış veya çocuğa bakmıyorlar, çocuk korunma altına alınmış. Bu tip çocukların özellikle farklı dinden mensup ailelere evlatlık verilmesi gibi durumlar üzerine Bakanlığımız harekete geçmişti ve bir yıldır bu konuda özellikle Almanya geninde atasadıklar veya bizim oradaki -Mustafa Bey'in bahsettiği gibi- temsilciliklerimiz vasıtasıyla çalışmalar yürütülüyor. Bu şekilde olan korunmaya muhtaç çocukların, Türk ailelerin çocuklarının oradaki akrabalarıyla ilişkileri veya olmadı, Türkiye'deki akrabalarıyla ilişki temini yönünde önce girişimde bulunuluyor. Bunların gerçekleşmemesi hâlinde ise orada yerleşik Türk ailelerine evlatlık verilmeleri yönünde çalışmalar yürütülüyor bu kapsamda.

BAŞKAN – Şöyle bir veri var yalnız: Oradaki Türk ailelerinin evlat edinme talepleri de çok düşük yani o da kayıtlarda var.

AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI TEMSİLCİSİ SİNAN GÜRSU – Evet.

BAŞKAN – Mahmut Bey, var mı ilave edeceğimiz bir şey?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyona : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 23

MAHMUT TANAL (İstanbul) – V ar.

BAŞKAN – Buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

O zaman bu, son sorudan söyleyeyim. Ben İnsan Hakları Komisyonu üyesiyim. 24' üncü Dönem biz Almanya' ya gittiğimizde, orada Alman olan ailelerden bize verilen bilgiler uyarınca -bu resmî kayıtlar değil ama kişisel konuşmalarımızda- Almanya' da çocukları koruma adına bir yasa var, o yasa da şu: Çocuklara yönelik herhangi bir şiddeti kim ihbar ederse 5 bin euro para alıyor. Netice itibarıyla, oralarda çocukları, kimin çocuğuna... Yanılmıyorsam, değerli uzman arkadaşımız şeyde var mıydı yok muydu bilemiyorum ama çünkü uzman arkadaşlarımız da vardı. Bu 5 bin euro nedeniyle, bizim kimin çocuğuna şiddet uyguladığını kim bilebilir? Komşular bilebilir, aile içinde olanlar bilebilir. Bu anlamda, devletin bu 5 bin euro ihbar ikramiyesi vermesi nedeniyle mümkün olduğunca aileyi yakından bilen komşuları, akrabaları, eş dostu ihbar ediyor, o parayı alıyor. Ve netice itibarıyla devlet de değerli hocamızın bahsettiği gibi, çocukların menfaatini yüksek koruma gereğiyle çocuğu alıyor. Yani, arkadaşlar, burada, netice itibarıyla bu olay dinî sebeplerden olabilir, bir şey söyleyemiyorum, yorum yapamıyorum ama her şeyde onun etrafına sığınmayalım, istihdam ediyorum yani burada bu sebepler de var, bilginiz olsun.

Sorumla ilgili, bu öneriler kısmında, değerli hocam arabuluculukla ilgili, anlaşmalı boşanmalarda arabuluculuk hizmeti. Şimdi, bu Arabuluculuk Yasası Mecliste geçtiği zaman biz bunu çok tartıştık. Burada Arabuluculuk Yasası, o dönem, biz dedik ki aile kurumuna getirirseniz ekonomik anlamda güçsüz olan kadının aleyhine bir hüküm oluşturur çünkü netice itibarıyla kadın baskı altında, ailesi baskı altında olur ve arabuluculuğa zorlanmış oluruz. Burada ne olur yani arabuluculuk hizmeti eşit koşullar altında bulunan taraflar için söz konusu olur, ki bu bizim toplumumuzun yapısı gereği kadın daha fazla zarar görür. O dönem "Biz bunu düşünmüyoruz." denildi. Yani, şimdi, arabuluculuk anlaşmalı boşanmada zaten var yani orada hiçbir sorun yok ki, boşanmayı taraflar anlaştıktan sonra boşanmanın arabuluculuğa gitmesi açısından, kadın açısından bir dezavantaj olur diye düşünüyorum. Öneriler kısmında bu çok masumane bir öneri değil yani muhafazakâr olan bir toplumda kadın sürekli zarar görüyor.

BAŞKAN – Arabuluculuktan... Onu bir açalım.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ben bitireyim izninizle.

BAŞKAN – Tabii.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani, arabuluculuk mümkün olduğunca tarafları eşit olan şeylerde olur. Burada, hâkimin güvencesinden kadını ve çocukları kaçırmamakta yarar var, zaten anlaşmalı boşanmanın kendi adı onun mefhumumuhalifinden çıkan mana zaten arabuluculuk. Bu konuyu böyle kapattım.

İkinci bir konu, bu, aileyle ilgili hatırlanırsa aile mahkemeleri ilk kurulduğu zaman aile hâkimlerinin vasıf ve nitelikleri vardı. Yasa diyordu ki: "1) Evli olacak. 2) Çocuk sahibi olacak." Çünkü evli ve çocuk sahibi olması aile kurumunu en azından anlar. Bu açıdan o dönem tabii bunun da eleştirilen çok yönleri vardı.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Hatta personel için bile o şart getirilmişti.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani, evli olup da aile kurumundan anlamayan kişiler de olabilir tabii ki. Yani, bu apayrı bir olay. Bununla ilgili, hani, nasıl, sosyal hizmetlerle ilgili eğitim veriliyorsa acaba, yani, hukuk fakültelerinde ayrı bir seçmeli ders olarak mı veya meslek içi eğitim olarak mı bunların verilmesi daha yararlı olmaz mı?

Son olarak da bu adli yardımla ilgili, arkadaşlar, 13' üncü maddedeki öneriniz. Şimdi barolardaki bu adli yardım eğitim seviyesi düşük olan insanların biraz daha net bilgilendirilmesi... O zaman bunu avukatlığa alternatif bir iş eğer ortaya çıkarılacaksa bu çok yanlış olur. Yani, bir mesleğin bir başka alternatifi söz konusu olmamalı. Bunu böyle yapacaksak şöyle yapalım o zaman: Adli yardımı biraz daha tabana genişletmek amacıyla, desteklemek amacıyla bu insanları hukuksal anlamda bilgi ve donanım sahibi olan avukatlara yaymak daha yararlı olur çünkü sizin yaptığınız araştırmada "Boşanmak isteyen insanlar gerçekten avukata gitse daha mı yararlı olurdu?" sorunuza cevap hepsinin aşağı yukarı yüksek oranda "Avukata müracaat etmiş olsaydı daha az mağdur olurdu, boşanmanın sonuçları açısından daha faydalı olurdu." şeklinde bir cevap almışsınız, bize anlattınız. O açıdan bu iki araştırmayı birleştirdiğimiz zaman bunu meslek dışında olan birilerine yayma değil de adli yardım servisinin daha güçlendirilerek ekonomik anlamda, daha tabana yayarak avukatlardan bilgi alması daha yararlı olur diye düşünüyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Evet, o zaman şöyle yapalım...

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Önce cevap verilsin, olmazsa...

BAŞKAN – Siz de söyleyin... Cevap verilsin, kapatalım.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Tamam, olur ama konu farklı.

BAŞKAN – Peki, tamam.

Buyurun o zaman.

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Ben arabuluculukla ilgili kısımdan biraz bahsetmek istiyorum: Burada zaten önerilen sistemde, her vakada arabuluculuk önerilmiyor. Zaten bizim bu konuyla ilgili yazdığımız raporda çok ciddi bir bölüm var, burada sadece ana başlık olarak geçti. Orada aynı söylediğiniz gibi, her vakada kullanılabilecek bir sistem değil kesinlikle. Hele ki şiddetin söz konusu olduğu, kişilerin baskı altında olduğu vakalarda kesinlikle önerilmeyen bir sistem. Kesinlikle arabulucunun bağımsız olması ve iki tarafın da haklarına eşit mesafede olması gerekmekte ve zaten sadece kendi çıkarlarını koruyabilecek nitelikte anlaşmaya da müsait olan kişiler için önerilen bir sistem arabuluculuk sistemi. Dediğiniz gibi, çok problemleri yerlere gidebilir ama bu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 24

yüzden de hangi koşullarda, hangi kıstaslarla bu sistemin kurulması gerektiğiyle ilgili bir çalışma önerilmekte. Bununla ilgili söyleyeceğim bir şey yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Almanya çocuk örneği vardı korunmayla ilgili, bilmiyorum bakmak gerekir. İhbar tazminatı vardı, aile çocuklarını ihbar ediyor ve devlet de gidip çocuğun yüksek korunması yönünde alıyorlar. Bizim nasıl çocuk esirgeme kurumlarımız varsa onların da var.

BAŞKAN – Şimdi, şöyle bir şey var yalnız...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Barolarla ilgili olarak...

ARAŞTIRMACI VİLDAN SAMANCI PEKSEZER – Evet, barolarla ilgili olan oradaki öneri, yeni bir meslek grubu oluşturmak değil, daha çok bu konuda yetersiz bilgisi olan kişileri bilgilendirmek anlamında. Tabii ki eğer baro yardımcı olabiliyorsa en güzel çünkü orada zaten gördüğümüz gibi çok büyük bir kısmı...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bakanlık o hizmeti sunarsa yani ekonomik durumunu düzeltirse, destek verirse hizmet...

BAŞKAN – Ama, az önce Burcu Hanım bir örnek verdi “Farklı baroların farklı uygulamaları var.” diyor.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, Aydın Barosu ise nevi şahsına münhasır bir karar. Yasası var bu işin, kriterleri var, adına mal mülk olmayacak üstadım yani o konuda açık ve net. Baroların farklı yükümlülükleri yok yani baroların o şeyine sığmıyor, o doğru bir yol değil, yanlış bir uygulama bu.

BURCU KÖKSAL (Afyonkarahisar) – Orada farklı kriterler var ama orada net bir kriterin konması lazım; bir. İkincisi, ekonomik açıdan, evet, güçlendirilmesi gerekiyor o, kesinlikle çünkü adli yardımda avukatlara ödenen ödenekler son derece az. Yani, avukatın normal bir davada alacağı ücret ile adli yardımdan gelen boşanmada davalarından alacağı ücret aynı değil, çok daha düşük. O nedenle, onun güçlendirilmesi gerekiyor ama kriter konusunun özellikle çok iyi belirlenmesi gerekiyor çünkü gerçekten çok zor durumda olup da adli yardımdan yararlanamayan birçok insan var ve bunların da büyük çoğunluğu ne yazık ki kadınlar. Avukat tutmaya kalktığında da bunu karşılayabilecek maddi gücü olmadığı için, işte biraz önceki araştırma sonuçları gibi avukatsız bir boşanmada gerçekleşiyor ve ondan sonra da “Avukat olsaydı sonuçlar farklı olurdu.” gibi şeyler söyleyebiliyor ki bu da doğru yani biz uygulamada da ne yazık ki çok hak kaybına uğranılmış çünkü hukukta mesela şu vardır: Örneğin, delillerin işte belli bir sürede sunulmuş olması, tanıkların belli zamanda dinlenmesi gibi. Bunları tabii ki hukukçu olmadıkları için, süreyi kaçırdıklarında veya gerekli savunmayı gerekli yerlerde yapamadıklarında, gerekli itirazlarda bulunamadıklarında hak kaybı gerçekleşebiliyor. Onun için de bu gerçekten önemli. Adli yardım konusunda barolara... Yani, kriterlerin çok net bir şekilde belirlenmesi ve adli yardımın, özellikle ekonomik anlamda Bakanlık tarafından desteklenmesi, geniş tabana yayılması gerekiyor.

BAŞKAN – Bunu Adalet Bakanlığı temsilcileriyle daha detaylı konuşalım inşallah.

Deniz Hanım, size son söz vereyim, kapatalım, lütfen.

DENİZ DEPBOYLU (Aydın) – Teşekkür ediyorum.

Ben 12’nci önerinizde, kendi alanımla da ilgili olduğu için -psikolojik danışmanım ben, alanda da çalıştım, evlilik terapilerinde- gerçekten profesyonel yardımın çok önemli olduğunu düşünüyorum ancak bu konuda alanlar birbirinin içine geçmiş, yetkileri birbirine karışmış durumda. Bunların da çok dikkate alınması gerekiyor. Nihayetinde, danışmanlık hizmeti, mesela aile danışmanlığı eğitimlerinden de ben geçtim, verilenlerle bir aile terapileri hizmetleri çok daha farklıdır. Bunlara bir dikkat edilmesi gerekiyor ki kaş yapalım derken göz çıkarmayalım. Bu konuda sizinle hemfikirim ama bu alanların yetki uygulama karışıklığı, birbirlerinin sahalarının içinde yanlış uygulamalara gitmesi, onun bir önüne geçmemiz gerekiyor bence.

Yine çok önemli benim için, biz mesela bir komisyon kuruyoruz, bu komisyonda belli sorunları görüyoruz, onun üzerine nasıl çözeriz diye komisyon kuruyoruz ama biraz da önleyici çalışmalar için de bir efor sarf etmemiz gerekiyor. Mesela, burada, bence alınacak en önemli kriterlerden birisi, önerilerden birisi risk alanlarının belirlenip, riskli aile yapılarının belirlenip onlara nasıl hizmet sunulacağı, bu hizmeti kimlerin götüreceği, yine, arabuluculuk. Arabuluculukta da çok yanlış anlaşılma var. Bu bizim toplumumuzda genelde vardır, sosyolojide hoca olduğunuz için bilirsiniz, kavga eden iki çocuğa “Hadi barıştınız, yan yana oturun.” dersiniz ama bu aile sorunlarına baktığınızda ölümle sonlanan, şiddete doğru giden sonuçlar doğuruyor. Biz terapilerde birbiriyle ayrı yaşayan yani ayrılmış, annesinin evine gitmiş, diyelim biri kendi evinde kalmış, o çiftleri bile terapiye başladığımızda bir araya getirmeyiz. Terapinin ilerleyen sürecinde aile kendini hazır hissettiğinde bir araya gelir, ödevlendirmeleri de onlara göre olur. Yani, bütün bu alanların, alana mensup arkadaşların iyi hazırlanmaması, bu görev uygulamalarının birbirine karışması, eğitimi süreci de çok önemli, ona dikkat etmemiz gerekiyor ve özellikle önleyici çalışmalar üzerinde de çalışmamız gerekiyor.

Yine bir şey belirttiniz, Avrupa ülkelerinde boşanma çok fazla ama yapılan uygulamalar boşanmadan sonraki süreçte nasıl yardım edileceğine dönük. Zannediyorum bizim bu konuda da ciddi adımlar atmamız gerekiyor çünkü en çok sorunlar orada yaşanıyor.

Çok teşekkür ediyorum. Ben bir kısmını kaçırdım, son kısmını kaçırdım ama çok güzel bir sunumdu, çok faydalandım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şöyle bir şey var tabii yani siz de sosyal bilimcisiniz, çoğumuz sosyal bilimciyiz burada: Her zaman matematiksel çözümlere ulaşamıyoruz, pek çoğunda bazen zaman farklı oluyor ve beklenmeyen durumlarla çok sık karşılaşılıyor. Hatta mesela kadına yönelik şiddet için de aynı şeyi söyleyeyim. Ben 6284 sayılı Yasa’nın hazırlanması aşamasında sekiz ay çalışmış biriyim, tam sekiz ay tüm görüşmelerinde, tüm çalışmalarında bulunan biriyim ve yasanın metin aşamasında da vardım. Yasayı çıkarmanız da yetmiyor yani yasayı koyan kişinin gösterdiği irade ile uygulayıcının gösterdiği iradenin aynı irade olması gerekiyor, bu bir.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :28/01/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman : Sayfa: 25

Ayrıca, burada toplumun, bireyin ve ailenin sorun çözme kapasitesinin yükseltilmesi... Yani "koruyucu, önleyici tedbirler" dediniz siz. Şimdi sorun çözme, problem çözme yeteneğinin artırılması; bu arkadaş ilişkileri için de geçerli, aile için de geçerli, iş yerindeki ilişkilerimiz için de geçerli, bu bir konu. Yani, biz ileride burada, araştırmalarda bunları da tartışacağız, sadece kanun metinleri değil bizim konumuz, ben kendi anladığım kadarıyla söylüyorum bunu. Yani, kanun metinlerini en iyi şekilde çıkarabiliriz ama sahada başka başka şeyler yaşıyoruz. Uygulamadan kaynaklanan hataları yaşıyoruz bir de her bir birey için farklı şeyler görüyoruz, karşımıza çıkıyor. Biz bu Komisyon olarak diğer bütün parametreleri göz önünde bulundurmak zorundayız.

Onun için, ben özellikle burada olan uzmanlarımıza teşekkür ediyorum, bize bir pencere açtılar, bir çerçeve belirledik aşağı yukarı. Tabii, biz hem Adalet Bakanlığı temsilcilerini dinleyeceğiz, aynı zamanda sahada çalışan sosyal hizmet uzmanlarını dinleyeceğiz, bu bizim için daha önemli bir şey yani sahada çalışırken nasıl sonuçlar görüyorlar, neler görüyorlar, bunları da dinlediğimizde daha derli toplu bir çerçeve çizmiş olacağız.

Siz herhâlde son bir söz söyleyeceksiniz.

Buyurun.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Biraz uçuk kaçıyor olabilir ama şunu da söyleyeyim, bu zamanda yapılması mümkün olan bir şeylerden "koruyucu" anlamında söylemek istiyorum: Aile ehliyetinden bahsettiniz ya, şimdi, normalde evlenmeden önce insanlara 40-50 soruluk bir çalışmayla -daha sonra bunun TÜİK'ten de verilerini takip edebilirsek, boşanıp boşanmadıklarını- bir kişilik analizi olabilir bu. "Machine learning" teknikleri denen teknikler var, bunu genellikle sitelerde kişileri eşleştirme öncesinde soruyorlar, "match" ediyorlar ve bu kişi daha evlenmeden önce esasında işte "Senin boşanma olasılığın yüzde 70, senin boşanma olasılığın yüzde 80" gibi söyleme şansımız var. Yani, "Özellikle şu alanlarda aslında sen eksiklik çekebilirsin." Elimizde belli bir data büyüdükçe datadan öğrenmeye başlıyor bu iş gittikçe. Daha aslında iş başlamadan tedbir alma şansımız da var.

BAŞKAN – Ya da o yönde desteklemek belki aileyi.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Evet, evet, tabii. Ondan sonra...

BAŞKAN – O eksiklerini tamamlama yönünde desteklemek.

ARAŞTIRMACI SERKAN CERAN – Özellikle yani yüzde 90 olasılıkla olan desteklenmez belki ama yüzde 50-60 olasılıkta olanları...

BAŞKAN – Tabii, tabii, işte kıskançlık varsa ya da başka şey varsa onu görürsünüz o sorularda. Tabii bunlar da değerlendirilebilir önceki süreçte.

Teşekkür ediyorum herkese.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 12.48

